

Osvojování dětí stejnopohlavními páry

Bakalářská práce

Studijní program: B7507 – Specializace v pedagogice
Studijní obory: 6107R023 – Humanitní studia se zaměřením na vzdělávání
7507R036 – Anglický jazyk se zaměřením na vzdělávání

Autor práce: **Daniel Maleček**
Vedoucí práce: PhDr. Lenka Václavíková, Ph.D.

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Daniel Maleček**
Osobní číslo: **P13000222**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obory: **Humanitní studia se zaměřením na vzdělávání**
Anglický jazyk se zaměřením na vzdělávání
Název tématu: **Osvojování dětí stejnopohlavními páry**
Zadávací katedra: **Katedra filosofie**

Z á s a d y p r o v ý p r a c o v á n í :

Cílem práce je nastínit problematiku osvojování dětí stejnopohlavními páry a identifikovat základní překážky na cestě k této možnosti v českém kontextu. Student vymezí základní pojmy a teorie z dané oblasti a popíše historický vývoj osvojování dětí rodiči se stejným pohlavím. Zaměří se na aktuální stav v České republice z právního a sociálního hlediska. Dále provede komparaci s vybranými zeměmi, kde je situace významně odlišná a přináší příklady dobré praxe. Při zpracování bude využita dostupná sociologická a psychologická literatura. Metodologicky bude práce založena primárně na analýze a komparaci dostupných odborných zdrojů. Student se bude řídit metodickými a organizačními pokyny vedoucí práce a bude pracovat samostatně.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

PUTNA, M., C. Homosexualita v dějinách české kultury. Vyd. 1. Praha: Academia, 2011, 494 s., [24] s. obr. příl. ISBN 978-80-200-2000-0.

JANOŠOVÁ, P. Homosexualita v názorech současné společnosti. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2000. 218 s. ISBN 80-7184-954-5.

NEDBÁLKOVÁ, K. Matky kuráže: lesbické rodiny v pozdně moderní společnosti. Praha / Brno: Sociologické nakladatelství Slon / Masarykova univerzita, 2012. ISBN 978-80-7419-041-4 / 978-80-210-5648-0.

HIML, P., SEIDL, J., SCHINDLER, F. "Miluji tvory svého pohlaví" : homosexualita v dějinách a společnosti českých zemí. Vyd. 1. Praha : Argo, 2013. 649 s. ISBN 978-80-257-0876-7.

TASKER, F., BIGNER, J., J. Gay and lesbian parenting : new directions. New York : Routledge, 2012. 505 s. ISBN 978-0-7890-3106-8.

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Lenka Václavíková, Ph.D.

Katedra filosofie

Datum zadání bakalářské práce: 25. října 2015

Termín odevzdání bakalářské práce: 30. dubna 2017

doc. RNDr. Miroslav Brzezina, CSc.
děkan

L.S.

doc. PhDr. David Václavík, Ph.D.
vedoucí katedry

V Liberci dne 15. prosince 2015

Prohlášení

Byl jsem seznámen s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že tištěná verze práce se shoduje s elektronickou verzí, vloženou do IS STAG.

Datum:

Podpis:

Poděkování

Rád bych poděkoval především vedoucí této bakalářské práce PhDr. Lence Václavíkové, PhD., za její osobitý přístup, věcné připomínky a za poskytnutí mnoha užitečných a cenných rad, které mi během zpracovávání textu velice pomohly.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá problematikou osvojování dětí stejnopohlavními páry v současné společnosti. Práce nejprve představuje základní pojmy potřebné k vymezení tématu a pokračuje v definování gay/lesbického rodičovství, které se v průběhu nedávných dějin mění. Dále je popsán právní rozměr homoparentality v České republice, který jde ruku v ruce s procesem změn v naší společnosti. Další kapitoly se zabývají dětmi, které se v homoparentálních rodinách nacházejí a také častými zátěžovými situacemi, kterými rodiny procházejí. Práce se taktéž zabývá postavením těchto rodin ve společnosti a to především z pohledu heteronormativity. V neposlední řadě jsou v práci vytyčeny typické stereotypy, které gay/lesbické rodiny ve společnosti provází.

Klíčová slova

Adopce, rodina, rodičovství, děti, homoparentalita, heteronormativita

Annotation

This thesis is concerned with the issue of adoption of children by same-sex couples in contemporary society. Firstly, the thesis introduces the basic terms which are necessary to define theme and then defines gay and lesbian parenthood which has been changed in recent history. Moreover, thesis describes a legal dimension of homoparentality in the Czech Republic which goes hand in hand with the process of changes in our society. The next chapters deal with children in homoparental families and also frequent stressful situations which families are going through. The thesis clarifies the position of homoparental families in society especially from the perspective of heteronormativity. Finally, the thesis defines typical stereotypes that gay/lesbian families experience in society.

Key words

Adoption, family, parenthood, children, homoparentality, heteronormativity

OBSAH

Úvod.....	8
1 Vymezení základních pojmů	9
1.1 Adopce.....	9
1.2 Homosexualita	10
1.3 Rodina	11
2 Sexualita a Gender	15
2.1 Gender.....	15
2.2 Sexualita.....	16
3 Heteronormativita a homofobie.....	20
3.1 Heteronormativita	20
3.2 Homonormativita	20
3.3 Vnímání homosexuality společností	21
3.4 Homofobie	22
4 Homoparentalita: gay/lesbické rodičovství	24
4.1 Gay parenthood.....	28
4.2 Lesbian parenthood.....	29
4.3 Podoby stejnopohlavního rodičovství	31
4.3.1 Biologické a sociální rodičovství	32
4.3.2 Sdílené rodičovství.....	33
4.4 Zkoumání homoparentality	33
5 Právní rozměr homoparentality v ČR	35
5.1 Registrované partnerství	35
5.2 Pěstounská péče	36
5.2.1 Zkušenosti s procesem pěstounské péče	36
5.3 Osvojení	37
5.3.1 Přiosvojení	38
5.3.2 Poslední vývoj v zákoně o registrovaném partnerství.....	39
6 Děti v homoparentálních rodinách.....	41
6.1 Počet dětí v homoparentálních rodinách	42
6.2 Pohled českého dítěte na homoparentální rodinu.....	43
6.3 Knihy pro děti s LGBT tematikou	44
7 Zátěžové situace týkající se gay a lesbických rodin	46
7.1 Coming out rodiny	46
7.2 Sebestigmatizace.....	48
7.3 Rozpad homoparentální rodiny	49
8 Stereotypy o gay/lesbických rodinách.....	51
Závěr.....	55
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	57

ÚVOD

Tato práce se snaží popsat problematiku osvojování dětí stejnopohlavními rodiči především v dnešní společnosti. Je potřeba říci, že tento fenomén v posledních letech roste na publicitě a bývá součástí politických programů jak v České republice, tak v zahraničí a to především ve Spojených státech amerických. Děti v homoparentálních rodinách byly, jsou a budou, ale bohužel mnohdy čelí nerovnému právnímu a společenskému postavení. Zájmy dítěte jsou tedy odsouvány stranou a dochází k tomu, že je tato problematika neukotvená v právním systému a děti nemají právní jistotu (tedy co se České republiky týče).

Cílem této práce je také popsat další témata, která se pojí s fenoménem homoparentality. Mezi takové můžeme zařadit definování nejzákladnějších pojmů, jako je gender a sexualita, které jsou v této oblasti často probírány a podléhají určitým společenským stereotypům. V kontextu rodiny je vyzdvihován tradiční model rodiny a různé alternativy rodinného uspořádání jsou společností nadále znehodnocovány.

V daných kapitolách se pokusím popsat proměny homoparentality a jednotlivé podoby stejnopohlavního rodičovství s ohledem na komparaci dostupných odborných zdrojů a uvést podrobnější informace o právním rozměru homoparentality v České republice, neboť v posledních letech nastalo několik změn ohledně tohoto tématu a další změny se pravděpodobně chystají i v budoucnu.

Jedním z nejtěžších problémů v oblasti osvojování dětí stejnopohlavními páry je jednoznačně i společností nastavená heteronormativita, která: „*vnímá heterosexuality a jevy s ní spojené jako normu, a to ostatní jako odchylku. Je to také jakýsi univerzální předpoklad, který vytváří tlak na jedince i celou společnost, aby se chovali, přemýšleli nebo identifikovali žádoucím způsobem.*“¹ Je tedy obtížné v některých situacích vyvodit nějaký úsudek i se snahou oprostít se od heteronormativního nastavení, neboť je to pro společnost něco tak samozřejmého, ale vlastně tak trošku neviditelného. V této souvislosti poté dochází v rodinách se stejnopohlavními rodiči k těžkým životním situacím, neboť musí čelit kromě běžných problémů také nastavení společnosti a zažitým stereotypům. Ve snaze vymanit se z tohoto nastavení se však bez pomoci některých orgánů homoparentální rodiny v budoucnu neobejdou.

---

¹ SLOBODA, Zdeněk. *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*. Praha: Pasparta, 2016. ISBN 978-80-88163-09-1. S. 155

1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ

Na začátku této práce je důležité vymezit některé základní pojmy, které se tématu týkají a jsou potřebné k ujasnění dané problematiky. Mezi tyto pojmy zahrneme adopci, homosexualitu a v neposlední řadě také téma rodina, neboť všechny tyto pojmy úzce souvisí s osvojováním dětí gay/lesbických rodičů.

1.1 Adopce

Pojem adopce neboli osvojení je odvozen z latinského *adoptio*, což znamená *přijetí za vlastního, odvozeno od adoptare* překládaného jako *přibírat*.² Jan Jandourek definuje tento pojem ve svém sociologickém slovníku jako: „*právně závazný postup, kterým dospělý (většinou manželský pár) přijímá do své péče dítě, které pak získává stejná práva jako vlastní (fyzické) děti; adoptivní rodiče mají vůči němu stejné povinnosti jako vůči vlastním dětem.*“³ Tento slovník také nabízí etnologický význam daného pojmu a popisuje ho jako: „*přijetí cizince (osiřelého dítěte) do vlastní příbuzensky vymezené skupiny.*“⁴

Poněkud jinou, rozsáhlejší definici lze nalézt ve Velkém sociologickém slovníku Univerzity Karlovy z roku 1996, kde se tímto pojmem rozumí: „*formální nebo neformální akt, kterým dospělý jedinec, manželský pár nebo skupina lidí, přijímá za vlastní nespřízněnou osobu a poskytuje jí tím status a práva pokrevního potomka, člena skupiny, rodu. Dnes je adopce jednou z forem náhradní rodinné výchovy, vedle pěstounské péče a opatrovnictví.*“⁵ Práva a povinnosti biologických rodičů jsou převedena na adoptivní/ho rodiče. Tyto práva jsou definována právní normou a to většinou Zákonem o rodině. Specifická státní instituce poté prověřuje způsobilost k osvojení a z toho vyplývá, že adopce podléhá společenské kontrole.⁶

Autoři Velkého sociologického slovníku se také zaměřili na sociální smysl adopce a popsali ho jako: „*začlenění osob, které ztratily svou primární sociální skupinu (většinou rodinu), do náhradní skupiny stejného typu, umožňující normální průběh*

---

² *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-718-4164-1. S. 41

³ JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-269-0. S. 14

⁴ Tamtéž, S. 14

⁵ *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-718-4164-1. S. 41

⁶ Tamtéž, S. 41

socializace jedince. Pomocí adopce se většinou zároveň utváří či dotváří rodina tím, že je doplněna o chybějícího člena. Problémem adopce je adaptace osvojeného na nové prostředí (zejm. u starších jedinců) a někdy i adaptace členů rodinné skupiny na jeho příchod.“⁷

1.2 Homosexualita

Termín homosexualita je podle definice Zdeňka Slobody: „*sexuální, citová a partnerská preference osob stejného pohlaví / genderu. Termín se objevuje až ve druhé polovině 19. století a může nabývat (a historicky nabýval) různých podob a významů. Méně negativně vnímaná označení jsou „gay“ a „lesba“.*“⁸

Jan Jandourek podal ve svém sociologickém slovníku poněkud detailnější vymezení tohoto pojmu a to jako: „*sexuální orientace na osoby stejného pohlaví. U žen se častěji hovoří o lesbické lásce nebo lesbismu. Pojem homosexualita se nesmí zaměňovat s pedestríí (homosexuální vztah muže k chlapci), pedofilií (heterosexuální vztah k dětem) ani s historickou efebofilií v antice (společensky tolerovaná náklonnost mužů ke krásným chlapcům). Nejdříve byla považovaná za amorální zvrácenost, poté za sexuální úchylku a dnes se objevuje snaha považovat ji za rovnocennou pohlavní orientaci, což nachází v některých zemích svůj význam i v možnosti uzavírat tzv. registrovaná partnerství, ve kterých jsou partneři stejného pohlaví nadáni právy obdobnými právům sezdaných osob v heterosexuálním manželském svazku.*“⁹

V neposlední řadě musíme zmínit také definici převzatou z Velkého sociologického slovníku, kde se píše o homosexualitě jako o psychosexuálním a sexuálním kulturním jevu. Je to apetence vůči osobám stejného pohlaví, zahrnovaná do rámce sociálních deviací, respektive do sociálních patologických jevů. Významní sexuologové 90. let 20. století zdůrazňují její komplexnější pojetí, což zahrnuje nejen sexuální chování, ale také emotivitu, sociální zájmy, sebeidentifikaci a další postoje.¹⁰

⁷ Velký sociologický slovník. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-718-4164-1. S. 41

⁸ SLOBODA, Zdeněk. *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*. Praha: Pasparta, 2016. ISBN 978-80-88163-09-1. S. 156

⁹ JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-269-0. S. 98

¹⁰ Velký sociologický slovník. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-718-4164-1. S. 383

1.3 Rodina

V publikaci *Moderní rodina* můžeme nalézt definici rodiny, která je převzata z Velké francouzské encyklopedie a uvádí, že rodina je společnost, jež tvoří základní výbavu a přirozený stav člověka. „*Rodina je vskutku občanská společnost ustanovená přírodou: tato společnost je nejpřirozenější a nejstarší ze všech společností: vytváří základ pro národní společnost, neboť lid anebo národ není nic jiného než celek složený z mnoha rodin.*“¹¹ Rodina je zakládána manželstvím a z tohoto svazku jsou rozeny děti, které prodlužují život rodiny, udržují lidskou společnost při životě a nahrazují ztráty. Z toho pojetí zbyla dnes už zkrácená verze, která chápe rodinu jako manželský pár s dětmi.¹²

Jan Jandourek ve svém sociologickém slovníku definuje pojem rodina následovně: „*Forma dlouhodobého solidárního soužití osob spojených příbuzenstvím a zahrnující přinejmenším rodiče a děti.*“¹³ Mezi další znaky můžeme zařadit společné bydlení, příslušnost ke společné příbuzenské linii, společnou produkci a konzumování statků, kdy tyto znaky jsou sociokulturně podmíněny.¹⁴

Definice rodiny jako takové se mění v průběhu let. Můžeme tedy najít i trochu odlišné definice pojmu rodina. Mezi tyto můžeme zařadit například: 1) skupina jednotlivců žijících pod jednou střechou a obvykle pod jedním vedením, 2) základní jednotka ve společnosti, která má v jádru dva nebo více dospělých jedinců žijících pospolu, kteří spolupracují ve výchově a péči o jejich vlastní nebo adoptované děti, 3) skupinka lidí, která utváří domácnost, 4) skupinka lidí, která není pokrevně příbuzná, ale sdílí společné postoje, zájmy nebo cíle a mnohdy žije pospolu.¹⁵

Model moderní neboli nukleární rodiny, který je znám až do poloviny 20. století, je považován společností za ideální model. Představa tohoto modelu je pak: jeden muž a jedna žena žijící pospolu a dobrovolně a mající své biologické děti. Často se tento typ rodiny nazývá tradiční typ rodiny avšak nepřesně. Použití slova „tradiční“ se totiž často vyskytuje ve spojení se snahou párů stejného pohlaví o to, stát se rodiči.

¹¹ MOŽNÝ, Ivo. *Moderní rodina: (mýty a skutečnosti)*. Brno: Blok, 1990. ISBN 80-702-9018-8. S. 17

¹² Tamtéž, S.17

¹³ JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-269-0. S. 206

¹⁴ Tamtéž, S. 206

¹⁵ DRUCKER, Jane. *Lesbian and gay families speak out: understanding the joys and challenges of diverse family life*. New York: Insight Books, 1998. ISBN 07-382-0466-8. S. 35

Ve 20. století také dochází ke změnám v rodině i ve společnosti. K těmto změnám můžeme zařadit například narůstající zkušenost s rozvedenými rodiči, znovu sezdanými rodiči, kde je jen jeden z rodičů dětí biologickým rodičem, rodiče samoživitelé, pěstouni, adoptivní rodiče, prarodiče či jiní příbuzní nebo také různé formy ústavní péče (SOS vesničky, Klokánky, dětské domovy atp.).¹⁶ „*Pokud nukleární rodinu vnímáme jako tradiční, pak tyto formy rodin se často označují jako „alternativní“.*“¹⁷

„*Sociologie rodiny si uvědomila, že nemůže budovat svou teorii výlučně na základě modelu monogamické, neolokální a dvougenerační rodiny.*“¹⁸ Model klasické rodiny, který je zde citován, byl normativně vázaný do poloviny dvacátého století ne jen pro střední třídu, ale také pro celou společnost. Model také nadále přetrvává pro většinu populace v platnost, ale nemůžeme nadále přehlížet jeho varianty a odchylky. Odchylky se realizují zejména mimo střední třídu a mimo majoritní „bílé většiny“ v naší civilizaci. Zúžením prostoru pro reprodukční chování lidí začínají nabývat na legitimitě a na významu jiné typy domácností. Nesmíme tedy opomenout nesezdaná soužití a sezdaná nesoužití, programový život mimo rodinné svazky či manželství po soužití homosexuálů a adoptivní rodiny lesbiček. Můžeme s tím n souhlasit, avšak nemůžeme to přehlížet.¹⁹

V knize *Ženy, muži a společnost* se nachází kapitola, která se zabývá současnou podobou rodin, jejich různorodostí a proměnlivostí. „*Za posledních čtyřicet let počet tradičních izolovaných nukleárních rodin ve Spojených státech výrazně poklesl. Tento typ rodiny dnes tvoří jen menšinu amerických domácností.*“²⁰ Podíváme-li se na **Obrázek 1**, vidíme, že nejtypičtějším typem domácností byly v USA již v roce 1996 rodiny se dvěma živiteli, kde oba partneři pracují za mzdu, a také rodiny s jedním rodičem samoživitelem. Při pohledu na graf vidíme, že typy amerických domácností jsou různorodé a mnoho těchto domácností se za rodinu považuje. Do kategorie jiných rodinných domácností vedené mužem nebo ženou pak autor řadí heterosexuální,

¹⁶ SLOBODA, Zdeněk. *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*. Praha: Paspata, 2016. ISBN 978-80-88163-09-1. S. 108-109

¹⁷ Tamtéž, S. 108-109

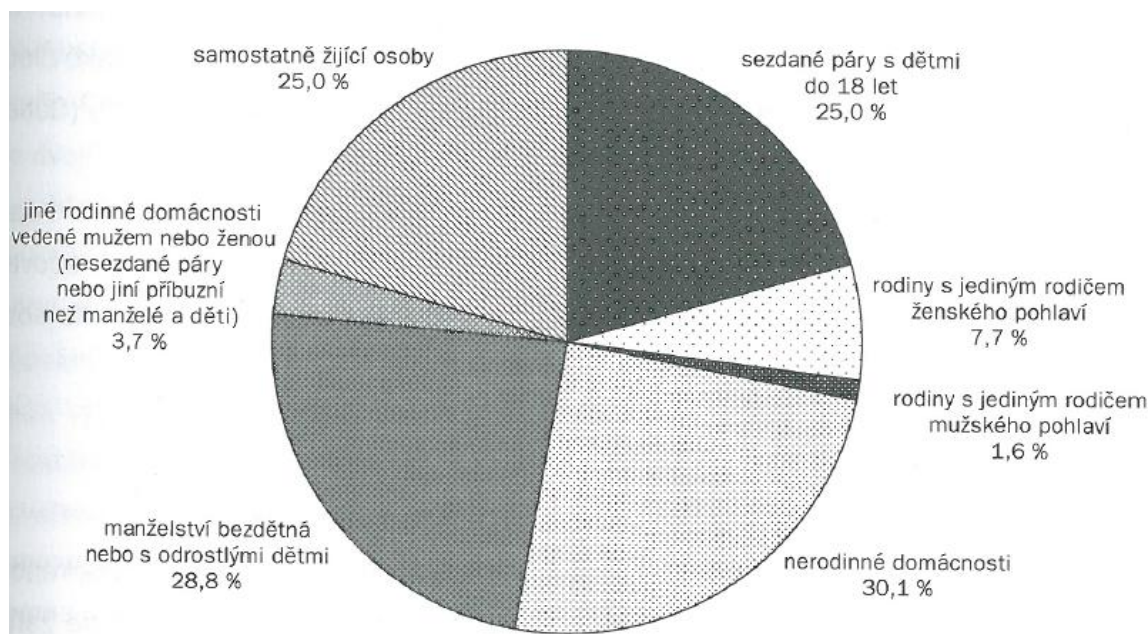
¹⁸ MOŽNÝ, Ivo. *Sociologie rodiny*. Vyd. 2., upr. Praha: Sociologické nakladatelství, 2002. Základy sociologie. ISBN 80-864-2905-9. S. 22

¹⁹ Tamtéž, S. 22

²⁰ RENZETTI, Claire M. a Daniel J. CURRAN. *Ženy, muži a společnost*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2003. ISBN 80-246-0525-2. S. 216

homosexuální, ale i nesezdané páry. Mezi kategorií nerodinných domácností můžeme pak zahrnout soužití lidí, kteří nejsou pokrevně příbuzní, nejsou manželé ani spojeni adopcí, přesto se považují za rodinu.²¹

Na **Obrázku 2** poté můžeme vidět typy amerických domácností ve vývoji od roku 1970 do roku 2012. Čísla v grafu jsou udávána v procentech a můžeme si všimnout, že nejvýraznějším jevem je pokles domácností manželských párů s dětmi ze 40,3 % v roce 1970 na 19,6 % v roce 2012.

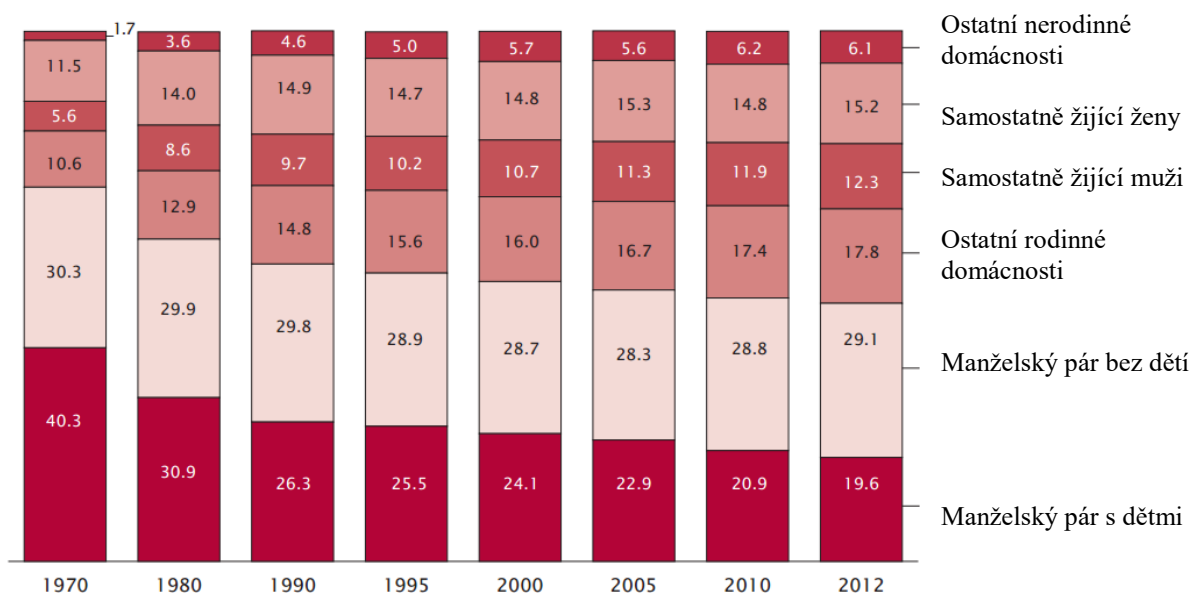

Obrázek 1 Typy amerických domácností v roce 1996

22

²¹ RENZETTI, Claire M. a Daniel J. CURRAN. *Ženy, muži a společnost*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2003. ISBN 80-246-0525-2. S. 216

²² Součet procent není roven stu, neboť některé domácnosti byly autorem započítány do více kategorií

Obrázek 2 Vývoj amerických domácností 1970-2012

Zdroj: U.S. Census Bureau, Current Population Survey²³

²³ VESPA, Jonathan, LEWIS, Jamie, KREIDER, Rose. *America's Families and Living Arrangements: 2012: Population Characteristics* [online]. 2013, , 34 [cit. 2016-11-23]. Dostupné z: <http://www.census.gov/prod/2013pubs/p20-570.pdf>

2 SEXUALITA A GENDER

2.1 Gender

„*Gender* je možné definovat jako sociální konstrukci mužství a ženství.“²⁴ Jinými slovy také můžeme podrobně popsat tento pojem následovně: „*Gender* jsou tedy sociálně a kulturou form(ul)ované představy o tom, co je mužské a ženské – rozumíme tím tedy to, jak bychom se coby muž a žena měli v určitých situacích chovat, jak bychom měli vypadat, ale také, jak bychom se měli cítit, jaké povolání bychom měli mít, životní volby dělat atp.“²⁵ Na vytváření tohoto se významně podílel vliv kultury a společnosti. Podoby, projevy, realizace nebo i sebepojetí mělo vliv na mužství a ženství, zatímco vliv biologických aspektů je spíše podružný, pokud vůbec nějaký.²⁶ Pojem gender označuje především sociální aspekty chování. Český překlad „rod“ se neujal kvůli tomu, že je v českém jazyce chápán v jiných významech (avšak ve slovenských publikacích se s tímto překladem setkat můžeme). Výsledek kulturního vývoje společnosti a jaké chování by mělo být nebo je biologicky podmíněno řeší studie v oblasti gender studies a feminismu.²⁷

Pojem **pohlaví** se používá pro označení biologických kategorií muž a žena respektive mužské a ženské pohlaví. Pohlaví člověka se obvykle určí při početí a je jako celek chápáno a definováno na základě biologických faktorů: struktura chromozomů, stavba pohlavních orgánů apod. Fakt, že pro dítě připravujeme odlišné chlapecké a dívčí hry, oblékáme je do vhodných barev a připravujeme pro ně i mužské nebo ženské činnosti, jako společnost z původně biologického rozlišení přiřazujeme i sociální a kulturní obsahy, které zdůrazňují odlišnosti. To už ale musíme hovořit o genderu. Výsledkem je skutečnost, že kromě odlišného pohlaví mají muži a ženy odlišný gender.²⁸

---

²⁴ SLOBODA, Zdeněk. *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*. Praha: Pasparta, 2016. ISBN 978-80-88163-09-1. S. 27

²⁵ Tamtéž, S. 27

²⁶ Tamtéž, S. 27

²⁷ JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-269-0. S. 90

²⁸ ONDRISOVÁ, Sylvia, Marianna ŠÍPOŠOVÁ, Ivana ČERVENKOVÁ, Paula JÓJÁRT a Gabriel BIANCHI. *Neviditeľná menšina: Čo (ne)vieme o sexuálnej orientácii*. 1. Slovakia: Minority Rights Group, 2002. ISBN 80-968528-5-X.S. 59

Dalším důležitým pojmem, který se ve spojení s utvářením genderu řeší, je **socializace** a utváření jednotlivých rolí. Dívky a chlapci se učí rozeznávat mezi mužskou a ženskou rolí tím, že pozorují muže a ženy okolo nich: jejich rodiče, sourozence, sousedy a přátele. Pro malé děti jsou tito dospělí nebo starší děti modelem a často poskytují pro děti určité instrukce, jak se chovat. Jakmile se dítě naučí rozlišovat mezi mužskou a ženskou rolí a stanoví si typ chování, který je pro obě role vhodný, dokáže se výslovně rozhodnout, co přesně (a jaký typ chování) samo upřednostňuje.²⁹

Tento pojem můžeme nalézt i v sociologickém slovníku jako: socializace genderová (gender socialization). Díky této socializaci se: „*jedinec učí pohlížet sám na sebe jako na muže nebo ženu a je zaučován do mužských a ženských rolí spojovaných s obrazem nositele určitého biologického pohlaví.*“³⁰ Mužská/ženská perspektiva je jedinci „zvnitřňována“ v oblasti elementárních norem a hodnot.

2.2 Sexualita

Velký sociologický slovník definuje pojem **sexualita** jako: „*Projevy lidského chování bezprostředně směřující k reprodukci lidského rodu nebo k fyzickému a psychickému uspokojení sexuální touhy.*“³¹ Je důležité, aby si jedinec během socializace osvojil svoji sexuální roli a přijal svoji sexuální orientaci. Sexualita jako taková má kulturní, biologický, ale také psychický rozměr.³²

Sexualita je komplexní a velmi složitá oblast, která se objevuje prakticky všude. Tato oblast je regulována právem, popisuje a léčí ji medicína, vyučuje se o ní na školách, je součástí navazování partnerských vztahů atp. Sexualitu si lidé uvědomují více či méně, je součástí jejich prožívání, jednání i identity. Nesmíme taktéž opomenout, že je tato oblast součástí kultury a společnosti.³³ „*Na sexualitu jako předmět zájmu je možné nahlížet z různých perspektiv, je možné ji uchopit nejen různými disciplínami, ale i v rámci dílčích paradigmatických přístupů uvnitř jednotlivých věd.*“³⁴

---

²⁹ WEITZMAN, Lenore J. *Sex role socialization: a focus on women*. 1st ed. Palo Alto, Calif.: Mayfield Pub. Co., 1979. ISBN 08-748-4492-4. S. 5

³⁰ JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-269-0. S. 221

³¹ Tamtéž, S. 214

³² Tamtéž, S. 214

³³ SLOBODA, Zdeněk. *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*. Praha: Pasparta, 2016. ISBN 978-80-88163-09-1. S. 11

³⁴ Tamtéž, S. 11

Sexuální chování můžeme vnímat nebo označit také jako sexuální jednání nebo sexuální aktivitu a je ukazatelem sexuální orientace. Realizaci samotného sexu s osobami příslušného pohlaví chápeme jako sexuální chování.³⁵ „*Lidské sexuální chování je v zásadě determinováno biologickými dispozicemi, nicméně okolnosti vnějšího prostředí mohou podstatně modifikovat jeho konkrétní projevy.*“³⁶

Sexualita je tím složitější, čím výše stojí živočich ve vývojové řadě. Sexualita je socializována v procesu učení. Člověk se rodí do určitého historického období a do určitého společenství. Toto období a společenství je charakterizováno určitou sexuální morálkou, která je v rámci kultur různá a je předávána normami (kodifikovanými i nepsanými).³⁷ Ovlivňuje tedy sexuální chování příslušníků dané společnosti v dané době.

Sexuální identita nebo sexuální identifikace je konečným stavem procesu identifikace. „*Týká se vlastního sebepojetí člověka. Sexuální identifikace určuje, za koho jedinec sám sebe považuje.*“³⁸ Tento proces se nejčastěji objevuje v kontextu s homosexualitou a je nazýván coming out. Identita závisí a je ovlivněna právě situací nebo i kontextem, ve které se realizuje/reprodukuje. Proces identifikace je velice individuální a vytváření identity je závislé na vlastní zkušenosti i dané kultuře. Ve výsledku poté můžeme říci, že sexuální identita je součástí identity jednotlivých lidí a její důležitost pro člověka je proměnlivá a úzce souvisí například s věkem či zkušenostmi.³⁹

Sexuální orientace se jako pojem používá běžně u nás i v zahraničí, avšak bývá chápán různým způsobem. Sexuální orientace tedy zahrnuje emocionální ale i erotickou přitažlivost k osobám jiného či stejného pohlaví. Automaticky se tento pojem pojí s dalšími termíny jako například homosexualita, heterosexuality či bisexualita a je také kritériem pro zařazování a posuzování lidí.⁴⁰

---

³⁵ SLOBODA, Zdeněk. *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*. Praha: Pasparta, 2016. ISBN 978-80-88163-09-1. S. 22

³⁶ WEISS, Petr. *Sexuální chování v ČR - situace a trendy*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-717-8558-X. S. 13

³⁷ Tamtéž, S. 13

³⁸ JANOŠOVÁ, Pavlína. *Homosexualita v názorech současné společnosti*. V Praze: Karolinum, 2000. ISBN 80-718-4954-5. S. 16

³⁹ SLOBODA, Zdeněk. *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*. Praha: Pasparta, 2016. ISBN 978-80-88163-09-1. S. 23

⁴⁰ ONDRISOVÁ, Sylvia, Marianna ŠÍPOŠOVÁ, Ivana ČERVENKOVÁ, Paula JÓJÁRT a Gabriel BIANCHI. *Neviditeľná menšina: Čo (ne)vieme o sexuálnej orientácii*. 1. Slovakia: Minority Rights Group, 2002. ISBN 80-968528-5-X. S. 13-16

Starší teorie chápali sexuální orientaci jako duální kategorii, přičemž by měl člověk být pouze heterosexuálně, anebo homosexuálně zaměřený. Výzkum o sexuálním chování lidí ze 40. a 50. let dvacátého století naznačil, že v průběhu života má značné procento mužů i žen erotické či emocionální zkušenosti s osobami stejného pohlaví.⁴¹ Díky tomuto zjištění se na sexuální orientaci také začalo nahlížet jako na kontinuum sexuální a emocionální preference. Můžeme si to tedy představit jako dva odlišné póly, kde na jednom z nich budou čistě vyhranění heterosexuálové a na druhém pólu budou čistě vyhraněné lesby a gayové.⁴² „Mezi těmito dvěma póly se poté můžeme setkat s různým spektrem projevů sexuálního cítění a chování. Přitažlivost k osobám stejného pohlaví může existovat v jakémkoliv stupni a může spoluexistovat s přitažlivostí k osobám jiného pohlaví (a to v rámci jedné nebo vícero dimenzí lásky, fantasie a erotické touhy).“⁴³

Autoři knihy *Čo (ne)vieme o sexuálnej orientácii* na **Obrázku 3** ukazují a vysvětlují jednodimenzionální model sexuální orientace. Model, pro který platí, že o co více je muž A přitahován muži, o to méně je přitahovaný k ženám a o co více je muž B přitahován k ženám, o to méně je přitahován muži. Intenzita přitažlivosti k mužům by pak byla spojena pouze s jednou, určitou intenzitou přitažlivosti k ženám. **Obrázek 4** ukazuje tzv. Stormův model sexuální orientace, kdy se jedná zároveň o dvojdimenzionální model této orientace. Na tomto modelu si můžeme představit, že např. muž C je k ženám přitahovaný stejnou intenzitou jako muž D, ale k mužům je přitahován intenzitou silnější. Z tohoto vyplývá, že mohou existovat muži s rozdílným stupněm přitažlivosti k mužům, ale například se stejnou přitažlivostí k ženám. Jednodimenzionální model by tedy takovouto variantu neposkytl. Někteří současní autoři posouvají kontinuální vnímání sexuální orientace ještě o kus dále a tvrdí, že sexuální orientaci prožíváme přinejmenším na dalších kontinuech např. sexuální chování, fantasie a interpersonální přitažlivost. Umístění na takovýchto kontinuech není stabilní a může se v průběhu života měnit.⁴⁴

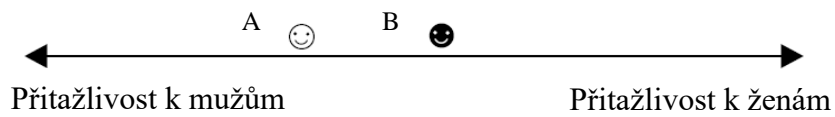
---

⁴¹ ONDRISOVÁ, Sylvia, Marianna ŠÍPOŠOVÁ, Ivana ČERVENKOVÁ, Paula JÓJÁRT a Gabriel BIANCHI. *Neviditeľ'ná menšina: Čo (ne)vieme o sexuálnej orientácii*. 1. Slovakia: Minority Rights Group, 2002. ISBN 80-968528-5-X.S. 13-14

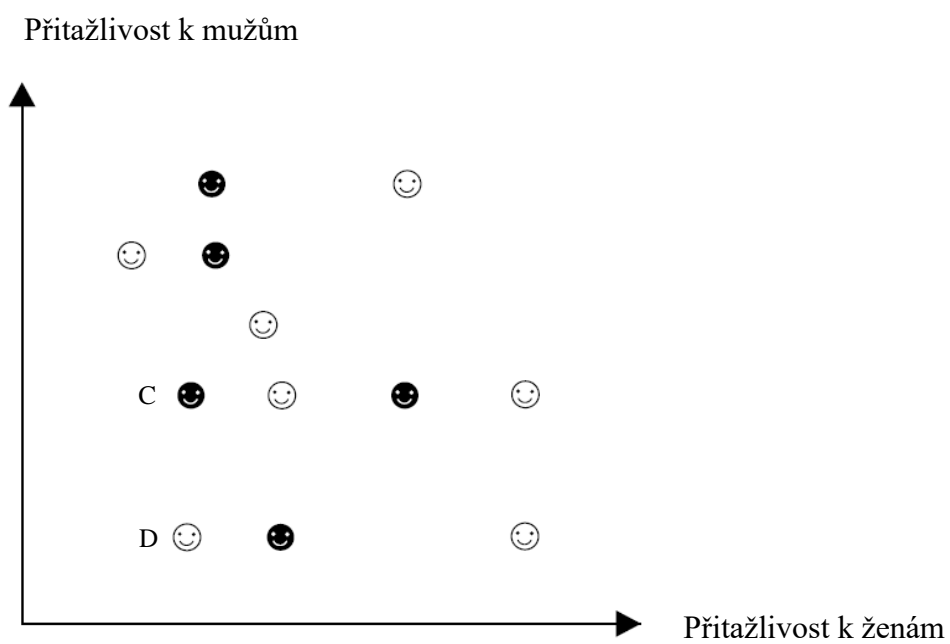
⁴² Tamtéž, S. 14-16

⁴³ Tamtéž, S. 16

⁴⁴ Tamtéž, S. 18

Obrázek 3 *Jednodimenzionální model sexuální orientace*

Obrázek 4 *Dvojdimenzionální model sexuální orientace*

3 HETERONORMATIVITA A HOMOFOBIE

3.1 Heteronormativita

Heteronormativita (také označována jako heterosexismus) je pojem, který se stále častěji dostává do českého kontextu a můžeme jím označit v podstatě současný stav naší společnosti. „*Heteronormativita je princip, který kulturně ustavuje heterosexuální jako dominantní, privilegovanou, normální a zároveň normativní – tedy jako ideál a vzor.*“⁴⁵ Případá nám tak automatická a samozřejmá, že je v podstatě neviditelná. V opozici proti heteronormativitě pak tedy stojí všechny odlišné formy sexualit ať už např. homosexualita, bisexualita, asexualita a jiné. Tento princip lze ukázat na příkladech převlékáren nebo veřejných toalet, kdy jsou tato místa oddělena právě tak, aby předcházela nebezpečnému sexuálnímu kontaktu mimo normalizovaný heterosexuální kontakt.⁴⁶

Můžeme se také setkat s definicí heteronormativity jako systému přesvědčení, který ignoruje nebo odsuzuje jakékoliv jiné než heterosexuální chování, identitu, vztah nebo komunitu. V tomto systému je poté partnerství muže a ženy privilegované a považované za jediný přiměřený projev lásky a sexuality. Tento proces nerovnosti je ve společnosti udržovaný a podporovaný a můžeme ho považovat za jakousi formu sociální předpojatosti stejně jako antisemitismus, rasismus a sexismus. Toto přesvědčení a normy vedou k homofobním projevům, k netoleranci a necitlivosti ke každému člověku, který nekoná v souladu s podobnými očekáváními.⁴⁷

3.2 Homonormativita

V kontextu s heteronormativitou se začíná objevovat i nový, neustálený pojem homonormativita. Tento pojem vyjadřuje to, že homosexuální projevy a reprezentace nebo homosexuální identita ve veřejných prostorách kopírují sociální normu spojovanou s heterosexuální. „*Příkladem může být snaha gayů a leseb vstupovat do dlouhodobých*

---

⁴⁵ KATZ, Jonathan Ned. „Vynález heterosexuality“. *Gender, rovné příležitosti, výzkum*, 2013. IN SLOBODA, Zdeněk. *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*. Praha: Pasparta, 2016. ISBN 978-80-88163-09-1. S. 53

⁴⁶ SLOBODA, Zdeněk. *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*. Praha: Pasparta, 2016. ISBN 978-80-88163-09-1. S. 53

⁴⁷ ONDRISOVÁ, Sylvia, Marianna ŠÍPOŠOVÁ, Ivana ČERVENKOVÁ, Paula JÓJÁRT a Gabriel BIANCHI. *Neviditel'ná menšina: Čo (ne)vieme o sexuálnej orientácii*. 1. Slovakia: Minority Rights Group, 2002. ISBN 80-968528-5-X. S. 32

párových monogamních vztahů uznávaných státem v institutu manželství a v nich vychovávat děti.“⁴⁸ Tudíž se většinou bavíme o oblastech partnerských, vztahových či rodičovských. Takovéto projevy, reprezentace a identity jsou společností spíše tolerovány, než uznávány, avšak jsou vnímány jako normální. „*V takové situaci jsou ostatní (neheterosexuální) identity, projevy a reprezentace stigmatizovány nejen kvůli své nedostatečnosti vůči heteronormě, ale ještě silněji, jelikož se odchyľují i od této homonormy.*“⁴⁹ Takováto stigmatizace poté v praxi funguje spíše na bázi logiky. Vy jste sice jiní, ale dokázali jste se přizpůsobit a přijmout naše hodnoty a chování, tak proč i ostatní nemůžou?

3.3 Vnímání homosexuality společností

V naší kultuře je heterosexuality popisována a vnímána jako sociální instituce mající podobu randění, namlouvání, sexuálního styku, soužití, manželství nebo péči o děti mezi mužem a ženou. Toto vnímání je také ovlivněno dvěma stěžejními body, které bereme v potaz i v případech veřejných toalet či převlékáren:

- „*vnímání maskulinity jako sexuální a sexuálně dominantní a feminity jako tradičně nesexuální, příp. sexuálně pasivní, zaměřené na uskutečnění mateřství;*
- *a pojetí mužství a ženství jako komplementárních (doplňujících se v jeden celek) entit, tato komplementarita zneviditelňuje sex(ualitu) v tom, jak právě naše kultura pojímá heterosexuality.*“⁵⁰

Co se týká mužské homosexuality, je vnímána společností různě. Může být chápána jako zženštilost u gayů (výzkumy stále hledají například v genetické výbavě nebo fungování mozku prvky shodné se ženami)⁵¹ nebo na druhé straně jako hypersexuality⁵² spojovaná s jejich chováním. V druhém případě jde však o typickou

---

⁴⁸ SLOBODA, Zdeněk. *Dospívání, rodičovství a (homo)sexuality*. Praha: Pasperta, 2016. ISBN 978-80-88163-09-1. S. 156

⁴⁹ Tamtéž, S. 156

⁵⁰ Tamtéž, S. 53

⁵¹ FAUSTO-STERLING, A. *Sexing The Body*. New York, Basic Books, 2000. In SLOBODA, Zdeněk. *Dospívání, rodičovství a (homo)sexuality*. Praha: Pasperta, 2016. ISBN 978-80-88163-09-1. S.54

⁵² Hypersexuality je zvýšená sexuální aktivita na základě zvýšeného sexuálního pudu, která se projevuje závislostí. Na rozdíl od jiných závislostí se však hypersexuality nedá vysvětlit biologicky. Jedná se o psychický problém.

Dostupné z:

<https://cs.wikipedia.org/wiki/Hypersexuality>

charakteristiku pro maskulinitu než feminitu a automaticky se předpokládá, že hypersexualita je obzvláště o tom jiném/divném/sobeckém sexu. Hovoříme poté o jakési dvojakosti vnímání gayů, kteří jsou tímto vnímáním degradováni a nejsou ve společnosti stavěni na stejnou pozici jako heterosexuální muži.⁵³

Homosexuální ženy jsou poté stavěny do úplně jiné situace. Ve společnosti jsou vnímány jako neviditelné a dochází k tomu, že je jejich sexualita tabuizována nebo je objektem sexuálního zájmu heterosexuálních mužů. Na druhou stranu poté dochází k toleranci, která se týká ženské intimity na veřejnosti. To s sebou přináší pro lesby zdánlivé výhody, protože nemusí být na veřejnosti konfrontovány přímým homofobním reakcím, avšak často je jejich sexualita spíše zlehčována. Sexualita lesbických žen je poté vnímána společností jako rozmar a lesbický sex jako nekompletní.⁵⁴

3.4 Homofobie

Předpojatost vůči homosexualitě přetrvává ve společnosti, v jejích institucích a ovlivňuje i jednotlivce a jejich postoj. Mezi projevy heterosexismu (též heteronormativita) můžeme zařadit různé formy obav, pocitů nejistoty, nevraživosti, ignorování, znechucení či odsuzování homosexuality. Často jde o to, že různé projevy předpojatosti jsou (spíše) projevem z nedostatku informací o homosexualitě. Pokud jde o aktivní formu těchto předpojatostí, zahrnujeme sem například atakování nebo odsuzování homosexuálů. Mezi pasivní formu a její faktory poté můžeme zařadit nečinnost nebo tichý souhlas a podporování projevů diskriminace.⁵⁵

„Homofobie je nepřátelskost založená na negativních postojích a předsudcích vůči lidem, kteří jsou homosexuální, nebo se to u nich předpokládá.“⁵⁶ Společnost automaticky předpokládá, že homosexuální muži jsou femininí a ženy maskuliní, tedy genderovou inverzi (obrácení). Toto také patří do heteronormativních principů a může být častým motivem k homofobii. Homofobie je také jedním z důvodů problematického chápání pojetí mužství. Dochází k situacím, kdy se určité typy maskulinity (ty dominantní, heterosexuální) snaží zdiskreditovat či odstranit jiné typy maskulinity

---

⁵³ SLOBODA, Zdeněk. *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*. Praha: Pasparta, 2016. ISBN 978-80-88163-09-1. S. 54-55

⁵⁴ Tamtéž, S. 55

⁵⁵ ONDRISOVÁ, Sylvia, Marianna ŠÍPOŠOVÁ, Ivana ČERVENKOVÁ, Paula JÓJÁRT a Gabriel BIANCHI. *Neviditeľ'ná menšina: Čo (ne)vieme o sexuálnej orientácii*. 1. Slovakia: Minority Rights Group, 2002. ISBN 80-968528-5-X. S. 37

⁵⁶ SLOBODA, Zdeněk. *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*. Praha: Pasparta, 2016. ISBN 978-80-88163-09-1. S. 156

(ty homosexuální). Důvodem je pocit ohrožení ve společnosti, který by mohl vést ke ztrátě dominance. Jinými slovy „znečištění maskulinity jinakostí“. Ve výsledku je tedy reálná sexualita obětí homofobie jen podružný či zástupný znak.⁵⁷

Pozornost odborníků se soustřeďuje na zkoumání předpojatých postojů heterosexuální většiny od sedmdesátých let 20. století. Pojem homofobie zavedl v roce 1972 George Weinberg a původně jím označil iracionální strach, nenávist a odsuzování homosexuálně orientovaných osob. Pojem homofobie se od té doby značně rozšířil a zastřešuje celé spektrum negativního cítění, myšlení a konání ve vztahu k homosexuálně zaměřeným osobám.⁵⁸ Homofobie je motivem a projevem nepřátelských postojů a je tedy diskriminací. Jako taková má i různé podoby: od těch subtilních (vtípky, poznámky), až po ty krajní (psychické týrání, fyzické a sexuální násilí) a často dochází k tomu, že se tyto projevy stupňují.⁵⁹

Následující charakteristiky mají podle vícero studií přímý vliv na postoje k homosexualitě jako takové a mohou mít vliv na výskyt homofobie.

Věk a vzdělání – lidé s nižším vzděláním a starší lidé mívají negativnější postoje k homosexuálům,

pohlaví - muži většinou mají negativnější postoj k homosexualitě než ženy, a to zejména ke gayům,

osobní kontakt s homosexuální osobou - lidé, kteří nezažili během života žádný kontakt s homosexuální osobou, mívají negativnější postoje k této skupině lidí,

náboženský konzervatismus - lidé s negativními postoji jsou převážně nábožensky založení a vyznávají konzervativní náboženské předpisy,

sexuální konzervatismus - u lidí, kteří jsou méně sexuálně liberální, můžeme vypočítat homofobní postoje,

udržování tradičních genderových rolí – je častěji spojované s negativními postoji ke gayům, bisexuálům a lesbickým ženám.⁶⁰

---

⁵⁷ SLOBODA, Zdeněk. *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*. Praha: Pasperta, 2016. ISBN 978-80-88163-09-1 S. 156

⁵⁸ ONDRISOVÁ, Sylvia, Marianna ŠÍPOŠOVÁ, Ivana ČERVENKOVÁ, Paula JÓJÁRT a Gabriel BIANCHI. *Neviditeľná menšina: Čo (ne)vieme o sexuálnej orientácii*. 1. Slovakia: Minority Rights Group, 2002. ISBN 80-968528-5-X. S. 31

⁵⁹ SMETÁČKOVÁ, Irena a Richard BRAUN. *Homofobie v žákovských kolektivech: homofobní obtěžování a šikana na základních a středních školách - jak se projevuje a jak se proti ní bránit : doplňkový výukový materiál pro ZŠ a SŠ včetně didaktické aplikace tématu*. Praha: Úřad vlády České republiky, 2009. ISBN 978-80-7440-016-2. S. 23

⁶⁰ ONDRISOVÁ, Sylvia, Marianna ŠÍPOŠOVÁ, Ivana ČERVENKOVÁ, Paula JÓJÁRT a Gabriel BIANCHI. *Neviditeľná menšina: Čo (ne)vieme o sexuálnej orientácii*. 1. Slovakia: Minority Rights Group, 2002. ISBN 80-968528-5-X. S. 38

4 HOMOPARENTALITA: GAY/LESBICKÉ RODIČOVSTVÍ

V této kapitole budu hojně pracovat především se zahraniční literaturou a zároveň budu vycházet z amerického kontextu. V této oblasti jsou Spojené státy americké jedni z průkopníků a to i z důvodu toho, že zde proběhly některé z důležitých výzkumů na téma gay/lesbického rodičovství.

„Termín homoparentalita (homoparentalité) byl poprvé použit v druhé polovině devadesátých let francouzskými aktivisty s poukazem, že lépe vystihuje specifickou kvalitu tohoto rodinného modelu.“⁶¹ Homoparentální rodiny bývají některými autory zařazovány do forem tzv. „families of choices“ a mohou být do českého kontextu přeloženy jako rodiny volby či výběru. Tento typ rodinného uspořádání zahrnuje poté i takové soužití, které je založeno na přátelských vazbách a sdílení závazků a nikoli na tradičním modelu pokrevní či formální příbuznosti.⁶²

Tradiční pohled na rodinu vychází z heterosexuální normy. Podle něj je rodina chápána jako manželský pár – muž a žena – v příbuzenském vztahu s dětmi, které spolu bydlí, dělí si práci a především vychovávají děti. Tento tradiční pohled na rodinu dnes z mnoha důvodů už neobstojí.⁶³

„Různorodost rodin ale není jen o jejich konstelaci, o biologické či právní ne/spřízněnosti rodičů a dětí, nebo absenci jednoho či obou rodičů, ale tkví i v tom, jak jsou rodičovské, resp. mateřské a otcovské, a dětské role na každodenní úrovni realizovány.“⁶⁴ Představa o tom, co by měl dělat muž-otec a co by měla dělat žena-matka, většinou nekopíruje kulturní představy. Stále častěji se stává, že děti mají s rodiči kamarádský vztah a ne vztah založený na mocenském rozložení. Může se stát, že doma s dětmi zůstává otec (ten může být například nezaměstnaný nebo na mateřské dovolené) a matka pracuje či dokonce vydělává více peněz, než by vydělával otec.

---

⁶¹ POLÁŠKOVÁ, Eva.: *Plánovaná lesbická rodina: rozhodovací proces jako klíčový aspekt přechodu k rodičovství*. Brno, 2009. Disertační práce. Masarykova Univerzita. [online]. S. 29. [cit. 2016-11-10]. Dostupné z:

http://is.muni.cz/th/10743/fss_d/Polaskova_disertace.pdf

⁶² Tamtéž, S. 29-30

⁶³ ONDRISOVÁ, Sylvia, Marianna ŠÍPOŠOVÁ, Ivana ČERVENKOVÁ, Paula JÓJÁRT a Gabriel BIANCHI. *Neviditeľ'ná menšina: Čo (ne)vieme o sexuálnej orientácii*. 1. Slovakia: Minority Rights Group, 2002. ISBN 80-968528-5-X. S. 90

⁶⁴ SLOBODA, Zdeněk. *Dospívání, rodičovství a (homo)sexuality*. Praha: Pasparta, 2016. ISBN 978-80-88163-09-1. S. 109

Rodinných uspořádání gay otců a lesbických matek je mnoho a jsou různorodé. Právě různorodost se objevila nejen v otázkách toho, jak bydlení a gay/lesbická identita ovlivní rodinné uspořádání, ale také jak se dotkne kulturních a náboženských identit. Socioekonomický status, pracovní seskupení a schopnost či neschopnost dále uvedlo do kontextu rodinný život, který gayové a lesby mohou žít.

Je potřeba říci, že éra gay a lesbické emancipace zajisté ovlivnila, že se gay otcové a lesbické matky společně s jejich dětmi mohou pohodlně identifikovat právě jako „lesbické či gayské rodiny“. Jeden aspekt gay/lesbického rodičovství, který byl poměrně dobře zdokumentován, je možnost, jak dojít právě k takovému rodičovství.

Spousta gay/lesbických rodičů měla děti ještě v průběhu předchozích heterosexuálních vztahů. Pro rodiče i děti v takovýchto domácnostech mohou rodinné vztahy zahrnovat komplexní síť vztahů jak s opačným pohlavím, tak se stejným pohlavím a taktéž sérii rodinných změn, které mohou zahrnovat rozchod, rozvod, smrt a opětovné partnerství. Za posledních několik let se však zvýšil počet dětí gay, lesbických a bisexuálních rodičů s tím, jak se právě tito rodiče rozhodli pro to, mít děti. Děti se narodily nebo byly adoptovány do rodin gay/lesbických rodičů a tomuto procesu se začalo říkat „gay and lesbian baby boom“.⁶⁵

Gay/lesbické rodiny zahrnují alespoň jednoho, když ne dva, nebiologické rodiče. Samozřejmě existuje více typů takovýchto rodin. Dalším příkladem můžou být: adoptivní rodiny a rodiny, které vznikly pomocí technik asistované reprodukce, jako je „dárcovské oplodnění“. Náhradní/nevlastní rodiny mají také jednoho rodiče, který je nebiologicky spojen s dítětem a tyto rodiny samozřejmě čelí více problémům, než jen tímto nedostatkem biologického či nebiologického spojení. Nevlastní rodič se vlastně připojí k už tak vytvořené rodině.

Pomocí **asistované reprodukce** se podařilo v roce 1978 narození dítěte (prvnímu heterosexuálnímu páru), které na sebe upoutalo celosvětovou pozornost. Od té doby se stále častěji neplodné páry mohly pokoušet o oplození a to za použití dárcovských vajíček nebo dárcovského spermatu. Současné podmínky dovolují zplodit něco mezi třiceti tisíci až padesáti tisíci dětí v Severní Americe a to právě za využití dárcovské inseminace. Od té doby, co se tato technika stala známou, ji využívaly svobodné matky a lesbičky, aby otěhotněly. Samozřejmě tuto techniku využívají nejčastěji heterosexuální páry, ve kterých je právě muž neplodný (nebo z jiných důvodů).

---

⁶⁵ TASKER, Fiona L. a Jerry J. BIGNER (eds.). *Gay and lesbian parenting: new directions*. New York: Haworth Press, 2007. ISBN 978-0-7890-3107-5. S. 11

Jsou zde dva pádné důvody, proč hovořit o **adopci a adoptivních rodinách** v souvislosti s gay/lesbickými rodiči. První důvod je ten, že gayové a lesby si vybírají adopci jako metodu pro vytvoření jejich rodiny. Druhým důvodem je to, že se děti v adoptivních rodinách potýkají s mnoha stejnými problémy, kterým také čelí děti v mnoha gay/lesbických rodinách jako například: mít nebiologického rodiče nebo mít neznámého biologického rodiče.

Děti z gay/lesbických **náhradních rodin** se narodily v heterosexuálním vztahu, který byl později ukončen a jeden z rodičů následovně vstoupil do gay nebo lesbického vztahu. Díky tomu, co víme o náhradních rodinách, můžeme předpovědět, že děti žijící v gay/lesbických náhradních rodinách budou zažívat problémy stejně jako děti v heterosexuálních náhradních rodinách. Ve skutečnosti bychom mohli polemizovat nad tím, že by se pravděpodobně u dětí žijících v gay/lesbických náhradních rodinách dalo očekávat, že se ukáže více problémů než u dětí z heterosexuálních rodin. To vše také proto, že mají ještě dodatečný úkol a to vyrovnat se se změnou sexuální orientace jejich rodiče.⁶⁶

V Americe se dále objevují témata ohledně gay rodičovství, které vyvolávají kontroverzi. Značné sektory americké společnosti selhaly v uznání stejnopohlavních rodin, přičemž se organizovaly aktivity v médiích, legislativních fórech a na soudech, aby se předešlo tomu, že gayové a lesby budou mít zákonné právo vychovávat děti. Navzdory těmto překážkám gayové a lesby tvoří rodiny pomocí adopcí a ostatních metod (např. asistovaná reprodukce) a definice rodiny se podstatně změnila za několik posledních desetiletí a zahrnuje takovéto formy rodinného uspořádání.⁶⁷

Se začátkem nového tisíciletí jsme mohli jasně vidět, jak se rodiny neustále proměňují. Jednotlivci budují a vytvářejí nové typy příbuzenských vztahů více než tradiční dominantní nukleární rodiny, které byly propagovány v polovině století.⁶⁸

---

⁶⁶ JOHNSON, Suzanne M. a Elizabeth O'CONNOR. *The gay baby boom: the psychology of gay parenthood*. New York: New York University Press, c2002. ISBN 08-147-4261-0. S. 22-33

⁶⁷ DUNNE, G. A. (2000). *Opting into motherhood: Opting into Motherhood: Lesbians Blurring the Boundaries and Transforming the Meaning of Parenthood and Kinship*; MALLON, G. P. (2000). *Gay Men and Lesbians as Adoptive Parents*. In TASKER, Fiona L. a Jerry J. BIGNER (eds.). *Gay and lesbian parenting: new directions*. New York: Haworth Press, 2007. ISBN 978-0-7890-3107-5. S. 158

⁶⁸ COONTZ, S. (2000). *The way we never were: American families and the nostalgia trap*. In TASKER, Fiona L. a Jerry J. BIGNER (eds.). *Gay and lesbian parenting: new directions*. New York: Haworth Press, 2007. ISBN 978-0-7890-3107-5. S. 161

Mnoho diskusí o změnách v rodinném uspořádání postavilo gay/lesbické rodiče na samotnou hranici a byli považováni za *postmoderní rodinné průkopníky*.⁶⁹ Navzdory jejich průkopnickému statusu, který byl gay/lesbickým rodinám připisován, mnoho z těchto rodin se snažilo, aby nebyly takto identifikovány. Toužily po normalizaci svého rodinného uspořádání v maximální možné míře.⁷⁰ A co víc, gay/lesbické rodiny jsou jednoduše malou částí v širším procesu společenských a kulturních změn, jež zahrnují různé formy nově vznikajících rodinných uspořádání.⁷¹

Přestože bylo dříve gay otcovství považováno za doslova nemožné, díky vývoji reprodukční techniky a změnou zákonných ustanovení se v posledních letech spíše rozmohlo. Ačkoli pěstounská péče a adopce jsou obory, ve kterých se často objevují homofobní názory a praktiky⁷², 39 % ze všech adopčních agentur ve Spojených státech zaznamenalo v letech 1999-2000 umístění dítěte do péče gay nebo lesbickým adoptivním rodičům.⁷³ Ba co víc, v roce 1996 byla založena agentura *Growing Generations*⁷⁴ specializující se na náhradního mateřství výlučně pro gaye a od té doby spolupracuje s téměř 500 rodinami a pomáhala při porodech asi 230 dětí.⁷⁵

Právní tolerance plánovaných homosexuálních rodin se postupně zvyšuje a napomáhají tomu i LGBT kampaně pro rodinná práva, které podporují vznik nových rodinných uspořádání, která kdysi prakticky neexistovala. Navíc je zcela jasné, že takovýto druh rodinného uspořádání je vázán na větší sociální, veřejné a politické procesy, které se odehrávají ve společnosti.⁷⁶

---

⁶⁹ STACEY, J. (2006). *Gay parenthood and the decline of paternity as we knew it*. In TASKER, Fiona L. a Jerry J. BIGNER (eds.). *Gay and lesbian parenting: new directions*. New York: Haworth Press, 2007. ISBN 978-0-7890-3107-5. S. 161

⁷⁰ CLARKE, V. (2002). *Resistance and normalization in the construction of lesbian and gay families: A discursive analysis*. In TASKER, Fiona L. a Jerry J. BIGNER (eds.). *Gay and lesbian parenting: new directions*. New York: Haworth Press, 2007. ISBN 978-0-7890-3107-5. S. 161

⁷¹ NELSON, K. Z. (2006). *The construction of an open time dimension in narratives about the becoming of lesbian and gay families: An act of resistance*. In TASKER, Fiona L. a Jerry J. BIGNER (eds.). *Gay and lesbian parenting: new directions*. New York: Haworth Press, 2007. ISBN 978-0-7890-3107-5. S. 161

⁷² HICKS, S. (2006). *Maternal men-Perverts and deviants? Making sense of gay men as foster carem and adopters*. In TASKER, Fiona L. a Jerry J. BIGNER (eds.). *Gay and lesbian parenting: new directions*. New York: Haworth Press, 2007. ISBN 978-0-7890-3107-5. S. 161

⁷³ BRODZINSKI et al. (2003). *What do adoption agencies tell us?* In TASKER, Fiona L. a Jerry J. BIGNER (eds.). *Gay and lesbian parenting: new directions*. New York: Haworth Press, 2007. ISBN 978-0-7890-3107-5. S. 161

⁷⁴ Internetové stránky agentury: <https://www.growinggenerations.com/>

⁷⁵ LEV, A. I. (2006). *Gay dads: Choosing surrogacy*. In TASKER, Fiona L. a Jerry J. BIGNER (eds.). *Gay and lesbian parenting: new directions*. New York: Haworth Press, 2007. ISBN 978-0-7890-3107-5. S. 161

⁷⁶ TASKER, Fiona L. a Jerry J. BIGNER (eds.). *Gay and lesbian parenting: new directions*. New York: Haworth Press, 2007. ISBN 978-0-7890-3107-5. S. 162

V přílohách této práce můžeme prozkoumat mapy některých kontinentů a podívat se na to, jaký má právní status adopce dětí stejnopohlavními páry. Dále také na to, ve kterých částech světa je povolena adopce dětí homoparentálními rodiči, kde je povoleno jen přiosvojení dítěte druhým rodičem, či například, kde nejsou žádná práva pro adopci dětí stejnopohlavními páry.

4.1 Gay parenthood

Co se týká Ameriky: za poslední dvě desetiletí část gay komunity kompletně změnila „svět adopcí“ a ostatní převzali do svých rukou své fyziologické schopnosti a využívají pomoc náhradních matek v nebyvalé míře.⁷⁷ Himl, Seidl a Schindler v roce 2013 ve své knize uvádějí, že: „V českém akademickém diskurzu, sociologii nevyjímaje, je téma gay otcovství zatím téměř zcela neviditelné a neprozkoumané. Není ani součástí tematiky mužských studií či nové mužské identity, ani nefiguruje jako stěžejní téma v rámci stávajících textů a diskusí o (homo)sexualitě a (homo)parentalitě.“⁷⁸

V jedné z kapitol knihy *Miluji tvory svého pohlaví* nazvané *Otec, otec a dítě. Gay muži a rodičovství*, se autorka Věra Sokolová zabývá otázkou gay rodičovství v kontextu diskurzů rodiny a homoparentality z pohledu gay mužů. To celé je realizováno na výzkumu, který provedla v letech 2006 a 2007.

„...gay otcové v podstatě zpochybňují hned několik stereotypů najednou: představu, že gay muži o děti nestojí, názor, že homosexuální rodiče jsou vzhledem ke své sexuální orientaci nežádoucí či nekompetentní; a argument, že muži jsou z podstaty svého pohlaví méně přirození či méně důležití rodiče, než ženy.“⁷⁹

Bylo zdokumentováno, že gay otcové svým jednáním předefinovali i některé zažitě stereotypy. Vyvrátili také negativní mínění, které bylo dříve spojováno s postavou gaye jako takového. Tradiční stereotyp, který popisuje gaye jako: promiskuitní, proti

---

⁷⁷ LEV, A. I. (2006). *Gay dads: Choosing surrogacy*. In TASKER, Fiona L. a Jerry J. BIGNER (eds.). *Gay and lesbian parenting: new directions*. New York: Haworth Press, 2007. ISBN 978-0-7890-3107-5. S. 158

⁷⁸ HIML, Pavel, Jan SEIDL a Franz SCHINDLER (eds.). *"Miluji tvory svého pohlaví": homosexualita v dějinách a společnosti českých zemí*. Praha: Argo, 2013. Každodenní život. ISBN 978-80-257-0876-7. S. 557

⁷⁹ Tamtéž, S. 555

rodině, s malými finančními závazky, se postupně stal sporným, neboť se stále více gayů rozhodlo pro založení rodiny a výchovu dětí.⁸⁰

Oproti České republice, v zahraničí a to konkrétně ve Spojených státech a západní Evropě se téma gay otcovství stalo součástí odborné literatury, odborných článků a sociologických studií a můžeme ho nalézt pod pojmy gay parenting nebo gay parenthood. „V 90. letech následoval první velký rozmach odborné literatury o gay otcovství, která odrážela a dokumentovala skutečnost, že minimálně od poloviny 80. let minulého století se gay rodičovství stávalo stále viditelnější součástí společenské reality v západní Evropě a USA.“⁸¹

Po roce 2000 také enormně vzrostla produkce článků a studií s tematikou gay otcovství publikovaných v prestižních odborných časopisech, jako jsou American Sociological Review, Signs, Sexualities, Journal of Marriage and the Family, Fertility and Sterility, Journal of Gay & Lesbian Social Services, Journal of Homosexuality...⁸²

4.2 Lesbian parenthood

Situace lesbických žen je v otázce rodičovství v porovnání s gayi snazší. Většina žen děti chce a nepochybuje o tom, že je mít v budoucnu budou bez ohledu na svoji sexuální orientaci. Ženy také méně pochybují o své rodičovské roli jako takové. Rodičovství dvou žen je na rozdíl od gay otcovství viditelnější v mediálním a v neposlední řadě i výzkumném prostoru, který reprezentují zejména knižně vydané statě.⁸³

Možnosti lesbických žen k vytvoření rodiny jsou, oproti gayům, v určitém ohledu snazší. Nezanedbatelnou roli pro ně hraje fakt, že jsou zvýhodněny díky svým biologickým predispozicím. Ve společnosti podléhají i menší intenzitě předsudků

---

⁸⁰ STACEY, J. (2006). *Gay parenthood and the decline of paternity as we knew it*. In TASKER, Fiona L. a Jerry J. BIGNER (eds.). *Gay and lesbian parenting: new directions*. New York: Haworth Press, 2007. ISBN 978-0-7890-3107-5. S. 159

⁸¹ HIML, Pavel, Jan SEIDL a Franz SCHINDLER (eds.). *"Miluji tvory svého pohlaví": homosexualita v dějinách a společnosti českých zemí*. Praha: Argo, 2013. Každodenní život. ISBN 978-80-257-0876-7. S. 557

⁸² Tamtéž, S. 559

⁸³ KUTÁLKOVÁ, Petra. *Duhové rodiny ve stínu státu: situace homoparentálních rodin s malými dětmi*. Praha: Prague Pride, 2015. ISBN 978-80-260-9143-1. S. 18

ve vztahu ke kvalitě jejich kompetencí, co se rodičovství týče. Nemalá část populace se taktéž domnívá, že by žena měla splnit své životní poslání a stát se matkou.⁸⁴ „*Přijetí identity matky je v naší kultuře významně vázáno na tradiční pojetí genderových rolí, tj. mateřství stále představuje jeden z hlavních způsobů potvrzení femininity žen.*“⁸⁵

Za zdroj několika pochybností je z hlediska psychologie považována výchova dětí lesbickými matkami. „*Tyto nejistoty se objevily a nabyývají důležitosti od 70. let minulého století, kdy lesbické ženy začaly intenzivněji prosazovat svá práva na mateřství. Obavy se týkaly zejména rizik atypického pohlavního vývoje potomků a jejich zhoršené psychosociální adaptace, zejména ve vztazích s vrstevníky.*“⁸⁶

Právní postavení lesbických matek se ve světě za posledních dvacet let zlepšilo, byly vyhrány některé důležité právní bitvy a tato skupina patří i pod ochranu lidských práv. Stále je však čemu čelit.⁸⁷

Literatura, která se zabývá otázkou rodiny, často vytváří domněnku, že termín rodina jako takový odkazuje na heterosexuální biologicky spřízněný celek (matka, otec, děti) nebo na rodinu s jedním rodičem. Tento obrázek rodiny se vytrvale udržuje i navzdory existenci lesbických rodin, které mají speciální charakteristiky a potřeby.⁸⁸ Jak již bylo řečeno v kapitole 1.3 *Rodina*, takovéto uspořádání tvoří však jen menšinu amerických domácností.

Co se týká České republiky, v roce 2009 upozornila Eva Polášková na fakt, že model toho, jak se děti dostávají do domácností párů homosexuálních rodičů se mění. Platilo to, že děti byly do takovýchto domácností „přineseny“ z předchozího heterosexuálního vztahu a se svým neheterosexuálním rodičem se setkaly až

---

⁸⁴ POLÁŠKOVÁ, Eva. *Plánovaná lesbická rodina: rozhodovací proces jako klíčový aspekt přechodu k rodičovství*. Brno, 2009. Disertační práce. Masarykova Univerzita. [online]. S. 57. [cit. 2016-11-10]. Dostupné z:

http://is.muni.cz/th/10743/fss_d/Polaskova_disertace.pdf

⁸⁵ Tamtéž, S. 26

⁸⁶ PROCHÁZKA, Ivo. *Lesbické ženy a mateřství. Moderní babičtví* [online]. 2005, (6), 5 [cit. 2016-10-13]. Dostupné z:

<http://www.levret.cz/publikace/casopisy/mb/2005-6/?pdf=114>

⁸⁷ SULLIVAN, T. Richard. *Queer families, common agendas: gay people, lesbians, and family values*. New York: Harrington Park Press, c1999. ISBN 15-602-3129-7. S 47

⁸⁸ *Lesbian psychologies: explorations and challenges*. Urbana: University of Illinois Press, c1987. ISBN 02-520-1404-9. S. 195

v pozdějším věku. V životě těchto dětí však stále působil jejich biologický rodič (často otec). Tento model je na ústupu a začíná převažovat model, ve kterém si neheterosexuální páry rodičovství plánují.⁸⁹ „Ve studii Talandové⁹⁰ jsou téměř tři pětiny lesbických žen přesvědčeny, že schopnost lesbických žen vychovávat dítě není nijak snížena, ostatní ženy pak očekávaly problémy převážně v důsledku diskriminace společnosti. Jen 2 % respondentek nesouhlasily s tím, aby lesbické ženy vychovávaly dítě a stejný podíl se nevyjádřil. Většina žen ve fertilním věku by si do budoucna dítě přála a většina by jich využila možnost adopce nebo osvojení.“⁹¹

Kateřina Nedbálková a Eva Polášková ve své práci s názvem *Gay a lesbické rodiny* tudíž dochází k ucelenému závěru, ve kterém tvrdí, že je daleko důležitější schopnost a ochota rodiče podporovat individuální vývoj dítěte a klást také důraz na jeho jedinečné potřeby. Oproti tomu gender, počet nebo sexuální a citová orientace rodičů tak důležitá přeci jen není.⁹² „Jinými slovy, děti vychovávané dvěma maminkami či dvěma tatínky se nijak významně neliší od dětí vychovávaných v rodinách heterosexuálních.“⁹³

4.3 Podoby stejnopohlavního rodičovství

V případě stejnopohlavního rodičovství je dobré si ujasnit, jakých podob mohou nabývat. Ruku v ruce jde také o formu soužití daného páru, ať už jde o manželství, registrované partnerství nebo pár bez úředního uznání. V neposlední řadě musíme vzít v potaz, jak se děti do té či oné rodiny dostanou. Jde o děti, které jsou adoptované například z ústavů, děti biologické, které mohou být jednoho z rodičů, anebo může jít právě o oba tyto případy v jedné rodině.

„To, co může v heterosexuálním příbuzenství zůstat zahaleno zdánlivě jasnou a neproblematickou samozřejmostí, je, v kontextu lesbické rodiny obnaženo už před

---

⁸⁹ SLOBODA, Zdeněk. *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*. Praha: Pasparta, 2016. ISBN 978-80-88163-09-1. S. 124

⁹⁰ TALANDOVÁ, Jaroslava. *Sociální postavení lesbických žen a alternativní modely v kontextu heterosexuální společnosti* [online]. Praha: L-klub Lambda, 1997 [cit. 13. října 2016]. Dostupné z: <http://web.archive.org/web/20071217011126/http://www.scalex.cz/sophia/taland/obsah.htm>

⁹¹ PROCHÁZKA, Ivo. *Lesbické ženy a mateřství. Moderní babičství* [online]. 2005, (6), 5 [cit. 2016-10-13]. Dostupné z:

<http://www.levret.cz/publikace/casopisy/mb/2005-6/?pdf=114>

⁹² NEDBÁLKOVÁ, Kateřina a Eva POLÁŠKOVÁ. *Gay a lesbické rodiny* [online]. 2004, , 8 [cit. 2016-10-13]. Dostupné z: <http://cmps.ecn.cz/pd/2004/texty/pdf/nedbalkova.pdf>

⁹³ Tamtéž

početím dítěte. Lesbické rodiny představují ideální platformu pro nahlížení na proces ustavování příbuzenských vztahů v biologické i sociální dimenzi.“⁹⁴

4.3.1 Biologické a sociální rodičovství

Rodičovství stejnopohlavních párů se dá tedy rozdělit na dvě kategorie (podobně jako u heterosexuálních rodičů): biologické rodičovství a rodičovství sociální. U biologického rodičovství je dítě biologickým potomkem jednoho z partnerů/ek a toto dítě může do stejnopohlavního vztahu přijít dvěma způsoby. Zaprvé může přijít s partnerem/kou z předchozího vztahu (většinou ze vztahů heterosexuálních) nebo může jít o „získání“ dítěte nějakou formou asistované reprodukce. Asistovaná reprodukce může být uskutečněna na klinice nebo takříkajíc podomácku, avšak první možnost není oficiálně ani legálně v České republice možná. Na druhé straně sociální rodič je osoba, která žije ve společné domácnosti s dítětem (nebo alespoň nějakou část života dítěte) a to jej bere a vnímá jako osobu blízkou nebo jako svou rodinu. Sociální rodič poté plní zásadní rodičovskou funkci a role vůči dítěti. Mezi sociální rodiče můžeme zařadit osvojitele, pěstouny, partnery rozvedených, ovdovělých nebo o samotě vychovávajících (biologických) rodičů popřípadě prarodiče dítěte v případech, že u nich dítě vyrůstá.⁹⁵

*„Rodina je dominantně vnímána jako heterosexuální kódovaná instituce, v níž žena rodí děti, a je tak jasně určitelná jako matka dítěte, zatímco biologické otcovství je identifikovatelné méně jednoznačně. Proto s větší ochotou přijmeme jako otce muže, který není biologickým otcem, než jinou než biologickou ženu jako matku.“*⁹⁶ Odborná literatura tedy většinou rozlišuje pojmy jako biologická matka a matka sociální. V České republice je však běžnější užívání pojmů jako druhá matka nebo nebiologická matka pro matku sociální.

---

⁹⁴ NEDBÁLKOVÁ, Kateřina. *Matky kuráže: lesbické rodiny v pozdně moderní společnosti*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON) ve spolupráci s Masarykovou univerzitou, 2011. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-041-4. S. 75

⁹⁵ SLOBODA, Zdeněk. *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*. Praha: Pasparta, 2016. ISBN 978-80-88163-09-1. S. 115

⁹⁶ NEDBÁLKOVÁ, Kateřina. *Matky kuráže: lesbické rodiny v pozdně moderní společnosti*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON) ve spolupráci s Masarykovou univerzitou, 2011. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-041-4. S. 77

4.3.2 Sdílené rodičovství

Jedna z dalších forem rodičovství u neheterosexuálních párů může být právě sdílené rodičovství. Jde o případ, kdy se dohodne mužský a ženský stejnopohlavní pár (případně jedinec a jedinec, nebo pár a jedinec) o početí společného dítěte. Většinou k této situaci dochází právě v případě asistované reprodukce, která je prováděna tzv. podomácku. Otcem a matkou dítěte je tedy oficiálně jen jeden z každého páru, ti jsou i oficiálně biologickými rodiči, jsou to také legální rodiče, ale ve finále má dítě tři „sociální rodiče“. Tito rodiče se zpravidla sestěhují do jednoho sousedství, aby mohli jakoukoliv participací vychovávat dítě.⁹⁷

Pokud se podaří vytvořit fungující vztahy mezi všemi rodiči, má sdílené rodičovství také nesporné výhody pro dítě. Jednak ekonomickou jistotu a to v případě, kdyby se stalo to, že by jeden z rodičů nebyl schopný nebo nemohl vydělávat, pořád zbývají další dva až tři příjmy pro tuto rodinu. Dále nesmíme opomenout bohatost vzorů, které takové rodinné uspořádání přináší.⁹⁸

4.4 Zkoumání homoparentality

První studie, které se zabývaly gayi a lesbami v rolích rodičů se objevují začátkem 70. let. Byly to především jednotlivé studie několika rodin, avšak systematické výzkumy se v odborných časopisech objevují koncem 70. let. V dalších letech se zájem o tuto problematiku v odborných kruzích zvyšoval a tento zájem přetrvává dodnes.⁹⁹

Již v 50. letech se však objevuje výzkum, který se snaží srovnávat homosexuální a heterosexuální populaci a vzniká tak studie Evelyn Hooker (1957), díky níž byla později homosexualita vyřazena ze seznamu mentálních poruch. Důvodem, proč se od 70. let začaly objevovat začínající výzkumy homoparentality, byla právě rozvodová soudní řízení. Při takovýchto soudních řízeních, kde se jeden z partnerů později identifikoval jako gay či lesba, bylo nutné začít systematický výzkum také dětí vychovávaných

---

⁹⁷ SLOBODA, Zdeněk. *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*. Praha: Pasparta, 2016. ISBN 978-80-88163-09-1. S. 113

⁹⁸ KUTÁLKOVÁ, Petra. *Duhové rodiny ve stínu státu: situace homoparentálních rodin s malými dětmi*. Praha: Prague Pride, 2015. ISBN 978-80-260-9143-1. S. 45

⁹⁹ ONDRISOVÁ, Sylvia, Marianna ŠÍPOŠOVÁ, Ivana ČERVENKOVÁ, Paula JÓJÁRT a Gabriel BIANCHI. *Neviditeľ'ná menšina: Čo (ne)vieme o sexuálnej orientácii*. 1. Slovakia: Minority Rights Group, 2002. ISBN 80-968528-5-X. S. 93

homosexuálními rodiči. Na konci 80. let vzrost počet lesbických žen, které žádaly, a také dostaly děti do porozvodové péče. Klíčové otázky výzkumů byly především zaměřeny na to, jaký má homosexualita vliv na: „*tzv. zdravý psychologický vývoj dětí nebo jejich pocit štěstí a spokojenosti; sexuální chování a sexuální preference dětí v období dospívání; genderové chování a genderové preference dětí.*“¹⁰⁰

Dále se výzkumy zaměřovaly na motivaci gayů a leseb k rodičovství, na jejich vztah k dětem nebo třeba na rozdělení rolí v rodičovství. Většina těchto studií se také shoduje na závěru, že výsledky jednotlivých výzkumů vypovídají většinou o podobnostech dětí gay a lesbických matek s dětmi z heterosexuálních rodin, než o rozdílech. Nedochozí tedy k rozdílu v genderové identitě, sexuální orientaci či genderovému chování dětí. „*Charakter hlavních výzkumných otázek se přitom postupně přesouvá od hledání a nenacházení deviace homoparentálních rodin k poukázání na odlišnosti, které jsou však zbaveny výhradně negativních konotací nebo jsou na základě empirické evidence přeformulovány jako pozitivní rozdíly.*“¹⁰¹

---

¹⁰⁰ NEDBÁLKOVÁ, Kateřina. *Matky kuráže: lesbické rodiny v pozdně moderní společnosti*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON) ve spolupráci s Masarykovou univerzitou, 2011. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-041-4. S. 31-32

¹⁰¹ Tamtéž, S. 33-34

5 PRÁVNÍ ROZMĚR HOMOPARENTALITY V ČR

5.1 Registrované partnerství

Gay a lesbické hnutí se snažilo již v devadesátých letech o prosazení stejnopohlavního partnerství a první poslanecký návrh o registrovaném partnerství je znám již z roku 1997. Původní návrh tohoto zákona byl prostý: „*umožňoval dvěma osobám téhož pohlaví, z nichž alespoň jeden je české státní příslušnosti a má trvalý pobyt na území České republiky, uzavřít smlouvu o registrovaném partnerství formou notářského zápisu. Paragraf 4 odst. 1 pak stanovoval: Registrované partnerství má stejné právní následky jako manželství. To neplatí, pokud jde o úpravu vztahů k nezletilým dětem.*“¹⁰² Návrh zákona byl však zamítnut již při prvním čtení.

Během následujících let byl podán poslanecký návrh opakovaně, avšak rovněž opakovaně nebyl schválen. V roce 2005 se podařilo skupině poslanců předložit pátý návrh zákona o registrovaném partnerství, který se nakonec stal oním zásadním zákonem č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství. Tento návrh byl schválen ve sněmovně ve třetím čtení a poprvé tak tento návrh postoupil do Senátu, kde byl přijat. Tehdejší prezident Václav Klaus přijatý zákon vetoval a zákon byl tudíž postoupen zpět do poslanecké sněmovny, kde 15. března 2006 Poslanecká sněmovna přehlasovala veto prezidenta republiky nadpoloviční většinou všech poslanců a to konkrétně 101 hlasy.¹⁰³ „*Koaliční vláda Jiřího Paroubka (ČSSD) ve svém stanovisku zaujala k návrhu zákona neutrální stanovisko, zopakovala takřka doslova nejzávažnější připomínku Špidlovy vlády, že navrhovaná právní úprava by neměla sledovat vytvoření instituce obdobné manželství, a neměla by tedy obsahovat vyživovací povinnost mezi partnery. Nadto navrhla zákaz v § 13 ods. 2 („**Trvající partnerství brání tomu, aby se některý z partnerů stal osvojitelem dítěte.**“)) doplnit o zákaz svěřit některému z partnerů do výchovy dítě, jehož není rodičem, svěřit některému z partnerů dítě do pěstounské péče nebo ho ustanovit poručníkem dítěte.*“¹⁰⁴

¹⁰² SEIDL, Jan. *Od žaláře k oltáři: emancipace homosexuality v českých zemích od roku 1867 do současnosti*. Brno: Host, 2012. ISBN 978-80-7294-585-6. S. 430

¹⁰³ Tamtéž, S. 448

¹⁰⁴ Tamtéž, S. 448

5.2 Pěstounská péče

Pěstounská péče je jednou z možností, kterou mohou stejnopohlavní páry využít v České republice za účelem výchovy dítěte v náhradní rodině. Stejnopohlavní páry se mohou stát pěstouny i v případě, žijí-li v registrovaném partnerství, avšak jednou z nevýhod je to, že nemohou žádat o společné pěstounství. V praxi to poté vypadá tak, že dítě je svěřeno do péče jen jednomu z páru. Touto cestou lze nabídnout domov dětem a vytvořit určitý rámec rodiny.¹⁰⁵ „Základní povinností a oprávněním pěstouna je podle ust. § 966 OZ o dítě osobně pečovat. Rozsah práv a povinností pěstouna ve vztahu k dítěti upravuje obecně ust. § 966 odst. 2 OZ, který stanoví, že pěstoun při péči o osobu dítěte vykonává přiměřeně práva a povinnosti rodičů. Na rozdíl od rodičů však pěstoun nemá vyživovací povinnost k dítěti a právo zastupovat dítě a spravovat jeho záležitosti má jen v běžných věcech.“¹⁰⁶

V případě, kdy se gayové nebo lesby, konkrétně jednotlivci z páru, rozhodnou, pro pěstounskou péči, je dokázáno, že mají spíše štěstí s dítětem, které je špatně umístitelné do heterosexuální rodiny popř. problematické. Stále ještě panuje totiž postoj, kde je heteronormativita a heterosexuální rodina považována za „vhodnější“ pro dítě a jeho rozvoj.¹⁰⁷

5.2.1 Zkušenosti s procesem pěstounské péče

Petra Kutálková ve své knize *Duhové rodiny ve stínu státu: situace homoparentálních rodin s malými dětmi* uvádí příklady rozhovorů, které vedla s muži ohledně procesu pěstounské péče a se kterými byla v průběhu psaní publikace v kontaktu. Publikace vznikla v rámci projektu Gay rights are human rights / Práva LGBT¹⁰⁸ osob jsou lidskými právy. Podpořena grantem z Islandu, Lichtenštejnska a Norska v rámci EHP fondů.¹⁰⁹

---

¹⁰⁵ VYSKOČIL, Filip (2014): *Právní úprava náhradní rodinné péče v České republice*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče. Dostupné z www.nahradnirodina.cz/files/File/Projekty/Pravni_uprava_nahr_pee_v_R_2014_web.pdf

¹⁰⁶ Tamtéž

¹⁰⁷ KUTÁLKOVÁ, Petra. *Duhové rodiny ve stínu státu: situace homoparentálních rodin s malými dětmi*. Praha: Prague Pride, 2015. ISBN 978-80-260-9143-1. S. 22

¹⁰⁸ Zkratka zastřešující tzv. *Sexuální menšiny: lesby, gaye, bisexuální a trans lidi*.

¹⁰⁹ www.fondnno.cz a www.eeagrants.cz

V následujícím příspěvku si ukážeme, co uvedl v takovém rozhovoru jeden z pěstounů: „Bylo to víceméně standardní kolečko jen s tím rozdílem, že jsme byli první (gay pár) v kraji, a ještě k tomu krajský psycholog pro NRP má problémy s odlišnostmi a s tou naší to byl extrémní problém. (...) Jakou zkušenost nebo informaci bychom chtěli mít na začátku? Že se ještě v 21. století objevují na místech s rozhodovacími pravomocemi lidé, kteří jsou netolerantní k odlišnostem a myslící si, že jejich názor a pohled na svět, věc je ten nejlepší“ (Jakub) ¹¹⁰

Na otázku, zda situace, kdy je dítě svěřeno pouze jedné osobě z páru, může přinést nějaké problémy, odpověděl pan Jakub:

„Ano, pěstounem je partner. Já jsem prošel stejným procesem, se všemi potvrzení atd. V současné době bojuji za to, abych byl do „databáze pěstounů“ zařazen i já, kdyby se s přítelem něco stalo, abych mohl případně nastoupit jako prověřený pěstoun na jeho místo. Ale opět je tu komplikace s paní psycholožkou, která tvrdí, že jsem byl při psychologickém posuzování hodnocen jako partner žadatele a to je jiná pozice, než kdybych byl žadatelem.“ ¹¹¹

5.3 Osvojení

Osvojení (adopce) je další formou náhradní rodinné péče. Proces zprostředkování osvojení a proces zprostředkování pěstounské péče je dále upraven v zákoně č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (OSPOD).

„Osvojením vzniká nový právní i rodinný vztah, neboť mezi osvojeným dítětem a osvojitelem vzniká takový poměr, jaký je mezi rodiči a dětmi. Příbuzenský poměr vzniká také mezi osvojencem a příbuznými osvojitele. Zanikají tedy všechna práva a povinnosti mezi osvojeným dítětem a jeho původní rodinou. Osvojitelé se stávají zákonným zástupcem dítěte a mají k němu stejnou rodičovskou zodpovědnost jako při výchově vlastního dítěte. Na základě rozhodnutí soudu o osvojení se osvojitel, popřípadě osvojitelé, zapíší do matriky jako rodiče dítěte.“ ¹¹²

---

¹¹⁰ KUTÁLKOVÁ, Petra. *Duhové rodiny ve stínu státu: situace homoparentálních rodin s malými dětmi*. Praha: Prague Pride, 2015. ISBN 978-80-260-9143-1. S. 22

¹¹¹ Tamtéž, S. 23

¹¹² VYSKOČIL, Filip (2014): *Právní úprava náhradní rodinné péče České republiky*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče. Dostupné z www.nahradnirodina.cz/files/File/Projekty/Pravni_uprava_nahr_pee_v_R_2014_web.pdf

Do 28. června 2016 ještě platilo, že osvojit dítě si může pouze manželský pár, nebo jednotlivec v ojedinělých případech. Tou osobou mohl být jeden z manželů, anebo tzv. jiná osoba. Pro homosexuální páry to znamenalo tu skutečnost, že podle zákona mohly adoptovat dítě pouze v případě, že by zažádal jen jeden z páru a současně by nesměl být v registrovaném partnerství. S odkazem na § 13 ods. 2, zákona o registrovaném partnerství, které říká: „Trvající partnerství brání tomu, aby se některý z partnerů stal osvojitelem dítěte.“

5.3.1 Přiosvojení

Zvláštním typem náhradní rodinné péče je přiosvojení, o kterém se často hovoří v rámci osvojování dětí stejnopohlavními páry. Podle zákonů České republiky totiž nelze osvojit dítě partnera, pokud je pár v registrovaném partnerství. Celkem běžnou skutečností je u heterosexuálních párů to, že si nebiologický rodič (manžel, manželka) „přisvojí“ dítě biologického rodiče a tím pádem se stává podle práva odpovědným za dítě. Osvojitel má poté vůči dítěti např. vyživovací povinnost, právo podílet se na výchově dítěte nebo právo zastupovat dítě a to samozřejmě v jeho nejlepším zájmu.

Z tiskové zprávy z června 2014, centra pro výzkum veřejného mínění, sociologického ústavu AV ČR, lze vypozařovat následující skutečnost. „Šest z deseti českých občanů (58 %) se domnívá, že by homosexuální muži a ženy měli mít právo adoptovat děti svého partnera/partnerky, s nimiž žijí a na jejichž výchově se podílejí, opačný názor vyjádřila třetina dotázaných (32 %).“¹¹³

Návrh novely zákona o registrovaném partnerství byl schválen vládou České republiky 24. října 2016, která chce umožnit osvojení partnerova biologického dítěte v homosexuálních párech. „Novelu vládě předložil ministr pro lidská práva, rovné příležitosti a legislativu Jiří Dienstbier (ČSSD) společně s ministrem spravedlnosti Robertem Pelikánem (za ANO). Proti podobným návrhům se dlouhodobě staví vládní KDU-ČSL, která je zastáncem tradiční rodiny.“¹¹⁴ S tímto návrhem novely zákona již dříve souhlasilo 9 členů kabinetu a právě autoři návrhu poukázali na fakt, že partner

¹¹³ ČADOVÁ, Naděžda. 2014. *Postoje veřejnosti k právům homosexuálů – červen 2014*. Centrum pro výzkum veřejného mínění Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.: TISKOVÁ ZPRÁVA [online]. [cit. 2016-07-2]. Dostupné z:

http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a7261/f3/ov140711b.pdf

¹¹⁴ Vláda schválila možnost osvojení dítěte homosexuálními páry. *Echo24* [online]. 2016, 2 [cit. 2016-11-10]. Dostupné z:

<http://echo24.cz/a/iFYtf/vlada-schvalila-moznost-osvojeni-ditete-homosexualnim-parum>

biologického rodiče nemá plnohodnotná práva a povinnosti vůči dítěti, které spolu vychovávají.¹¹⁵ Nyní tento návrh putuje do poslanecké sněmovny k prvnímu čtení.

5.3.2 Poslední vývoj v zákoně o registrovaném partnerství

Dne 28. 6. 2016 Ústavní soud České republiky rozhodl o tom, že ustanovení § 13 odst. 2 zákona č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství je protiústavní a došlo k jeho zrušení. Toto ustanovení bránilo osobě žijící v registrovaném partnerství v osvojení dítěte. Na popud Městského soudu v Praze došlo k projednávání tohoto ustanovení, neboť se zabýval žalobu osoby žijící v registrovaném partnerství, která nemohla být zařazena do evidence žadatelů, kteří se snaží o osvojení dítěte. „*Městský soud řízení o této žalobě přerušil a věc předložil Ústavnímu soudu, neboť se domnívá, že předmětné zákonné ustanovení, které má být ve věci aplikováno, je diskriminační a tudíž protiústavní.*“¹¹⁶

„*Ústavní soud vychází především ze skutečnosti, že neexistuje základní právo na osvojení dítěte, a to na ústavní úrovni a ani na úrovni mezinárodních závazků České republiky. Současně Ústavní soud akceptuje značnou volnost, kterou má zákonodárce při úpravě vztahů mezi stejnopohlavními partnery. Není totiž dáno ani základní právo na uzavření sňatku (resp. registrovaného partnerství) mezi osobami stejného pohlaví a proto je věcí politického rozhodnutí zákonodárce, zda vůbec a jakým způsobem tento vztah upraví.*“¹¹⁷ Před zrušením tohoto ustanovení tedy mohlo teoreticky dojít k situaci, kdy o osvojení dítěte požádal člověk s homosexuální orientací, neboť zákon nemůže fakticky zjišťovat a řídit se orientací žadatele a mohlo tak být žádosti vyhověno, pokud byla splněna všechna ostatní opatření, která náleží k osvojování dítěte. Pokud však byl ten samý člověk v registrovaném partnerství nebo pokud do něj vstoupil během posuzování žádosti o osvojení, přestal žadatel podle zákona splňovat podmínky pro osvojení dítěte.

---

¹¹⁵ Vláda schválila možnost osvojení dítěte homosexuálním párům. *Echo24* [online]. 2016, 2 [cit. 2016-11-10]. Dostupné z:

<http://echo24.cz/a/iFYtf/vlada-schvalila-moznost-osvojeni-ditete-homosexualnim-parum>

¹¹⁶ *Pouhá skutečnost, že osoba žije v registrovaném partnerství, nemůže být překážkou osvojení dítěte.*

ÚSTAVNÍ SOUD [online]. Brno, 2016 [cit. 2016-07-13]. Dostupné z:

<http://www.usoud.cz/aktualne/pouha-skutecnost-ze-osoba-zije-v-registrovanem-partnerstvi-nemuze-byt-prekazkou-osvoje/>

¹¹⁷ Tamtéž

„Ústavní soud dospěl k závěru, že napadené zákonné ustanovení odporuje právu na lidskou důstojnost. Pokud je totiž založeno na tom, že z určitého práva vylučuje určitou skupinu osob jen proto, že se rozhodly uzavřít registrované partnerství, činí z nich de facto jakési osoby „druhého řádu“ a dává jim bezdůvodně určité stigma, které evokuje představu o jejich méněcennosti, zásadní odlišnosti od ostatních a zřejmě i o neschopnosti se – oproti osobám jiným – náležitě postarat o děti.“¹¹⁸

---

¹¹⁸ *Pouhá skutečnost, že osoba žije v registrovaném partnerství, nemůže být překážkou osvojení dítěte. ÚSTAVNÍ SOUD [online]. Brno, 2016 [cit. 2016-07-13]. Dostupné z: <http://www.usoud.cz/aktualne/pouha-skutecnost-ze-osoba-zije-v-registrovanem-partnerstvi-nemuze-byt-prekazkou-osvoje/>*

6 DĚTI V HOMOPARENTÁLNÍCH RODINÁCH

Situace dětí v homoparentálních rodinách může být komplikována především tím, že lidé neznají tyto děti, nebo s nimi nikdy nepřišli do kontaktu a nepoznají jejich charakter. Mohou tedy uvěřit zažitým frázím a stereotypů. Mezi takové bychom mohli zařadit to, že děti by neměly být vychovávány homosexuálními rodiči, neboť je to něco nenormálního či deviantního. Takovéto děti podle zažitých stereotypů prý budou zmatené, postrádající hodnoty a morálku a budou nuceni k tomu, aby se také staly homosexuály.¹¹⁹

V posledních letech se v USA několik významných profesionálních organizací vyslovalo ohledně podporování homosexuálních rodičů a jejich dětí. Mezi takové organizace patří: the American Academy of Pediatrics, the American Psychoanalytic Association, the American Academy of Family Physicians a the American Bar Association. Každý výrok těchto organizací pozitivně přispěl k přijetí rodinných práv pro LGBT jedince, ale také zdůraznil zranitelnost těchto rodin.¹²⁰

Pokrokové stanovisko, které se týká dětí z homoparentálních rodin bylo představeno v dubnu 2001 v článku v *American Sociological Review*. Judith Stacey a Timothy J. Biblarz (profesoři sociologie na University of Southern Kalifornia) přezkoumaly data z výzkumů týkajících se dětí gay/lesbických rodičů vedených v letech 1981-1998. Osmnáct z jedna dvaceti studií se zabývalo dětmi lesbických matek a tři studie se zabývaly dětmi gay otců. Stacey a Biblarz usoudili, že na rozdíl od předchozích závěrů, děti v těchto studiích **vykazovaly jisté odlišnosti od dětí heterosexuálních rodičů**. Tento článek byl kontroverzní z důvodu toho, že vybízel k myšlence, že LGBT komunity se snažily dychtivě podpořit názor, že jsou jako všichni ostatní – jako rodiny s heterosexuálními rodiči. Výsledky starších studií totiž většinou uváděly, že děti z homoparentálních rodin jsou stejné a nevykazují žádné odlišnosti od dětí s heterosexuálními rodiči. Podle Stacey a Biblarz je opak pravdou, neboť děti z homoparentálních rodin jsou například více otevřené možnosti toho, mít v budoucnu partnera stejného pohlaví. Dále jsou také tyto děti méně homofobní a více emocionálně vyspělé.¹²¹

---

¹¹⁹ GARNER, Abigail. *Families like mine: children of gay parents tell it like it is*. New York: HarperCollins, 2004. ISBN 00-605-2757-9. S. 13

¹²⁰ Tamtéž, S. 15

¹²¹ Tamtéž, S. 17-18

6.1 Počet dětí v homoparentálních rodinách

Správa amerického úřadu pro sčítání lidu z roku 1988 ukazuje, že v roce 1987 žilo v USA ve společném soužití 2,5 milionů heterosexuálních párů a 1,5 miliónů homosexuálních párů. Podle oficiálních amerických statistik z tohoto počtu vychovávalo děti přibližně jedna třetina heterosexuálních párů a 92 000 LGBT párů. Podle Ondrisové jiné statistiky také naznačují, že každá pátá lesbická žena a každý desátý gay je rodičem. Odhady hovoří o přibližně o 6 až 14 miliónech dětí, které jsou vychovávány homosexuálními rodiči.

Kdybychom využili údaje ze statistického úřadu Slovenské republiky o sčítání obyvatel z roku 2001 (a ze zjištění, kolik se zde vyskytovalo homoparentálních rodin) a aplikovali bychom je na americké či německé odhady, došli bychom nakonec k počtu přibližně 13 600 až 34 000 LGBT rodičů na Slovensku. Je to však pouze odhad tohoto počtu gay/lesbických rodičů.¹²²

Podle Zdeňka Slobody, podíváme-li se na analýzu ze sčítání lidí, bytů a domů v ČR z roku 2011, zjistíme, že v domácnostech (rodinách), kde se deklarovaly dvě osoby stejného pohlaví jako partneři, žije v Česku 925 dětí. Avšak z důvodu nebytí vidět, nedeklarovat se ve sčítání lidí, bytů a domů jako neheterosexuální pár, je dosti pravděpodobné, že číslo počtu dětí v homoparentálních rodinách bude ještě vyšší.¹²³

„Srovnáme-li počty rodin s jinými zeměmi, které jsou dostupné, tak například v Dánsku čítajícím 5,5 miliónů obyvatel žije přes 1900 dětí v rodinách spojených manželstvím či registrovaným partnerstvím. Další žijí v párech oficiálně nespojených. Německé zdroje uvádějí 7000 dětí ve stejnopohlavních párech v roce 2007 (na 80 miliónů obyvatel) a nárůst na 9000 v roce 2010.“¹²⁴

Podle průzkumu provedeného Polish Academy of Sciences, který probíhal po dobu déle jak 3 let, se přišlo na to, že v roce 2014 bylo v Polsku 100 000 LGBT rodičů (na 38 miliónů obyvatel), kteří vychovávají děti (což je 9% LGBT lidí, kteří žijí v této zemi).¹²⁵

¹²² ONDRISOVÁ, Sylvia, Marianna ŠÍPOŠOVÁ, Ivana ČERVENKOVÁ, Paula JÓJÁRT a Gabriel BIANCHI. *Neviditeľ'ná menšina: Čo (ne)vieme o sexuálnej orientácii*. 1. Slovakia: Minority Rights Group, 2002. ISBN 80-968528-5-X. S. 90

¹²³ SLOBODA, Zdeněk. *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*. Praha: Pasparta, 2016. ISBN 978-80-88163-09-1. S. 110

¹²⁴ Tamtéž, S. 111

¹²⁵ LGBT parenting. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2016-11-23]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/LGBT_parenting

6.2 Pohled českého dítěte na homoparentální rodinu

Abychom si nastínili situaci v České republice, podívejme se na kvalitativní výzkum, který byl realizovaný v roce 2008. Výzkumným vzorkem bylo 10 dětí (ve věku 4 až 15 let) z českých lesbických rodin. Tyto děti pocházely z předchozích heterosexuálních vztahů, a dále tento výzkum zahrnoval také děti, které se narodily do plánované lesbické rodiny. „*Hlavní metodou byl vícenásobný polostrukturovaný rozhovor s dítětem a jeho matkami, který byl doplněn o projektivní techniky. Výsledky jsou zpracovány do formy zpráv o případové studii.*“¹²⁶ Jedním z výstupů tohoto výzkumu je také seznam témat, která děti považují za klíčová.

- BÝT NEBO NEBÝT OTEVŘENÝ (BÝT NEBO NEBÝT „OUT“)? Děti z homoparentálních rodin berou za samozřejmost rodinné uspořádání a nastavení jejich rodiny. Můžeme poté říci, že mladší děti mluví o své rodině bez zábrán, o všem a se všemi. Starší děti mluví o své rodině kdykoliv se jich na ni někdo zeptá nebo nastane-li důvod se o ní bavit. Jsou si však vědomy heteronormativních postojů společnosti. Individuální reakce poté nastává u dětí ze smíšených rodin. I přesto, že o své rodině nemluví zcela bez zábrán, většinou se svěřjí svým přátelům. Důvodem pro uzavřenost je především neviditelnost homoparentálních rodin ve společnosti.
- JAKÉ MÁ DÍTĚ INFORMACE O SEXUÁLNÍ ORIENTACI SVÝCH RODIČŮ? Pomineme-li nejmladší děti, téměř většina dětí z tohoto výzkumu ví nebo má nějakou představu o homosexualitě.
- OKOLÍ, VRSTEVNÍCI, ŠIRŠÍ RODINA. „*Děti samotné nezminily žádnou špatnou osobní zkušenost nebo výraznou negativní reakci ze strany okolí či vrstevníků. Spolužáci netradiční rodinu dětí obvykle výrazněji nekomentovali.*“¹²⁷ Jedním z problematických faktorů byly akorát prarodiče, kteří reagovali vesměs negativně.
- OTEC. Pokud mají děti otce z předchozích heterosexuálních svazků, bývají tyto vztahy komplikované. Děti, které přišli na svět pomocí asistované reprodukce, vnímají fakt, že otce nemají jako absenci svých biologických kořenů.

¹²⁶ SEDLÁČKOVÁ, Anna. Specifika dětí z homoparentálních rodin. *Společnost pro plánování rodiny a sexuální výchovu* [online]. 2009 [cit. 2016-11-23]. Dostupné z:

<http://www.planovanirodiny.cz/view.php?cisloclanku=2009110501>

¹²⁷ Tamtéž

- NEVLASTNÍ A SOCIÁLNÍ MATKA. Tyto pojmy děti ani rodiny nepoužívají. Záleží na každém dítěti a na tom, jak se dítě do tohoto rodinného uspořádání také dostalo. V plánovaných rodinách je častější, že děti oslovují obě ženy jako máma a děti ze smíšených rodin používají většinou křestní jméno pro nevlastní matku.
- BUDOUCÍ RODINA A VLASTNÍ SEXUÁLNÍ ORIENTACE. Z výzkumu vyplývá, že matky by neměly problém s případnou homosexuální orientací svých dětí a postoj biologických otců neznáme. Děti však předpokládají, že budou mít v budoucnu vztah heterosexuálně zaměřený a pouze jedna dívka by uvažovala o možnostech vztahu jak s osobou stejného pohlaví, tak s osobou opačného pohlaví. Všechny děti ze smíšených rodin odmítli možnost mít v budoucnu homosexuální vztah.
- CO JE „NORMÁLNÍ“ RODINA? „Všechny děti bez rozdílu považují za normu heterosexuální rodinu. Část považuje homoparentální rodinu za plnohodnotnou alternativu, druhá část vidí v homoparentální rodině odchylku od normálu.“¹²⁸ Postoje celé rodiny jsou ovlivněny názory ze společnosti a pokud děti slýchají názory, které hovoří o homoparentálních rodinách jako o něčem nenormálním, mohou tomu také uvěřit. Z toho můžou v budoucnu pramenit psychické problémy.¹²⁹

6.3 Knihy pro děti s LGBT tématikou

Nejen v Americe můžeme v knihkupectvích, ale i v knihovnách najít sekci dětské literatury, která ukazuje a vysvětluje dětem, jaké to je mít stejnopohlavní rodiče. Tyto knihy se snaží vykreslovat LGBT rodiče, ale zároveň z nich nedělají hlavní hrdiny knížek. Některé z nich se snaží objasnit dětem to, jak byly počaty, nebo adoptovány a jiné se snaží ukázat dětem, že mít odlišnou rodinu je naprosto v pořádku. Jednou z věcí, o které se snaží tyto knihy, je právě budování sebedůvěry právě díky normalizaci dětských zkušeností.¹³⁰

¹²⁸ SEDLÁČKOVÁ, Anna. Specifika dětí z homoparentálních rodin. *Společnost pro plánování rodiny a sexuální výchovu* [online]. 2009 [cit. 2016-11-23]. Dostupné z: <http://www.planovanirodiny.cz/view.php?cisloclanku=2009110501>

¹²⁹ Tamtéž

¹³⁰ PINTEA, L.A. *Seven Great Children's Books With Same-Sex Parents* [online]. 2013 [cit. 2016-11-12]. Dostupné z: <http://www.parents.com/parenting/dynamics/gay-parents/childrens-books-with-same-ex-parents/>

Jen pro představu bych rád zmínil jen některé publikace, kterými jsou například:

- NEWMAN, Leslea. *Mommy, Mama, and Me a Daddy, Papa, and Me*;
- EWERT, Marcus. *10,000 Dresses*;
- COMBS, Bobbie. *ABC: A Family Alphabet Book*;
- LEVY, Dana Alison. *The Misadventures of the Family Fletcher*;
- OELSCHLAGER, Vanita. *A Tale of Two Daddies*;
- WILLHOITE, Micheal. *Daddy's Roommate*;
- KILODAVIS, Cheryl. *My Princess Boy*.¹³¹

Do českého povědomí se v posledních letech nejvíce zapsala pohádková kniha s názvem **Princ & Princ (King & King)**, která je jednou z prvních pohádek pro děti ve věku 3-4 let a ukazuje homosexuální lásku. Linda De Haan a Stern Nijland jsou autoři knihy. Vyšla v roce 2002 jako první v holandštině a později byla přeložena do angličtiny. Tato pohádka se dočkala později i pokračování s názvem **Princ & Princ & Rodina (King & King & Family)**, ve které si princové (králové) adoptují dítě. Toto pokračování bylo publikováno v roce 2004.¹³²

K publikaci se vyjádřil i dětský psycholog Jaroslav Šturma, který prohlásil, že dnešní svět je velice pestrý a je tedy přirozené, že vycházejí publikace s různým zaměřením. Doslova řekl: „Rodiče by s dětmi měli o těchto věcech mluvit. Princ a princ je však jakousi pomůckou, jak v dítěti vybudovat toleranci, aniž by se rodiče museli bát, že by došlo k poškození jejich vnímání tradičního modelu rodiny.“¹³³

Překladatelce knihy Adéle Elbel se podařilo získat finance na pokrytí nákladů a realizování projektu pomocí portálu Hithit.cz. Pomocí tohoto webu vybírají umělci peníze na různé věci a díky dobrovolníkům, kteří přispěli, se nakonec projekt uskutečnil. Díky sbírce se také podařilo dokázat, že je mezi čtenáři o dané téma zájem. V diskusích na internetu se však objevují negativní názory na samotný styl psaní. Někteří označili publikaci za „škvár“ či „stylistický odpad“ i přesto, že obsah knihy jim nevalil.¹³⁴

---

¹³¹ 21 CHILDREN'S BOOKS THAT CELEBRATE LGBT FAMILIES. *No time for flash cards* [online]. 2015 [cit. 2016-11-12]. Dostupné z: <http://www.notimeforflashcards.com/2015/06/21-childrens-books-that-celebrate-lgbt-families.html>

¹³² King & King. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2016-11-12]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/King_%26_King

¹³³ *Milé děti, žili byli dva princové. Milovali se, a tak se vzali* [online]. 2013 [cit. 2016-12-11]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/kultura/1096662-mile-deti-zili-byli-dva-princove-milovali-se-a-tak-se-vzali>

¹³⁴ Tamtéž

7 ZÁTĚŽOVÉ SITUACE TÝKAJÍCÍ SE GAY A LESBICKÝCH RODIN

V životě člověka nastávají náročné podmínky a jsou na něho kladeny i požadavky, které jsou nutné k překonávání jednotlivých překážek. V těchto situacích se mohou příznivě dotvářet psychické vlastnosti a projevovat se zrání osobnosti. V opačném případě však může dojít k negativním projevům a to zejména při nadměrné zátěži, kterou už člověk nezvládne. Je zde ovšem křehká a tenká hranice mezi příznivým a nepříznivým působením zátěže na vývoj člověka a je pro každého trochu jinak vyznačená.¹³⁵ „*Situace, kdy se zvyšují požadavky na jedince při ztížených podmínkách pro jeho činnost, označujeme za zátěžové, stresové.*“¹³⁶ Tato zátěž se může týkat čehokoli od zdravotního stavu, časového tlaku či množství požadavků a taktéž se může jednat o jednotlivou situaci nebo o dlouhodobou záležitost. V následujícím textu se lze podívat na to, jakými zátěžovými situacemi mohou procházet gay/lesbické rodiny.

7.1 Coming out rodiny

Homoparentální rodiče, kteří vychovávají děti či jedno dítě, se samozřejmě musí zabývat otázkami a problémy v souvislosti s „**coming outem**“¹³⁷. „*Opakovaná nutnost osvětlovat své rodinné uspořádání v souvislosti s běžným chodem rodiny je v podstatě nikdy nekončící proces různě kontextualizovaného coming outu, na který se vážou různé obavy, pocity a postupně také nabalují různé zkušenosti.*“¹³⁸ Jednorázovým aktem v tomto ohledu je informování širší rodiny ohledně budoucího či již žitého rodičovství. Přijetí či nepřijetí takovéto zprávy poté závisí na spoustě okolnostech jako například na míře otevřenosti k širšímu sociálnímu okolí ve vztahu k sexuální orientaci dítěte, na stávajících vztazích s vlastními rodiči atp. Unikátnost homoparentálních rodičovství znamená, že: „musíme něco vysvětlit, dohadovat se, je tam víc rodičů, dítě jsme

---

¹³⁵ GILLERNOVÁ, Ilona a Jiří BURIÁNEK. *Základy psychologie, sociologie: základy společenských věd: pro střední školy*. 2. vyd. Praha: Fortuna, 1997. ISBN 80-716-8458-9. S. 50

¹³⁶ Tamtéž, S. 50

¹³⁷ „*Proces (sebe)uvědomování si odlišnosti od normy a „vycházení s touto normou ven“, normou je v našem společenském uspořádání (sexuálním řádu) heterosexuality (tzn. heteronormativita), která je předpokládána, vyžadovaná a samozřejmě součástí jak mužství, tak ženství a především jejich vztahů (genderového řádu).*“ převzato z knihy Zdeňka Slobody - *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*.

¹³⁸ KUTÁLKOVÁ, Petra. *Duhové rodiny ve stínu státu: situace homoparentálních rodin s malými dětmi*. Praha: Prague Pride, 2015. ISBN 978-80-260-9143-1. S. 25

nepočali přirozeně atd.“¹³⁹ „*Proces, kdy členové a členky rodiny vysvětlují či informují okolí o rodinném uspořádání, je možné chápat jako kontinuální coming out rodiny*“¹⁴⁰ Na skupinách pro rodiče byly jako nejvhodnější instituce, (ve kterých by rodiče měli informovat o svém rodinném uspořádání), vyhodnoceny: dětský lékař či lékařka, školka a další instituce, kam děti pravidelně docházejí. Rodiče samozřejmě musí zvažovat, do jaké míry a komu o rodinném uspořádání říci, neboť se mohou obávat negativního dopadu této informace právě na dítě.¹⁴¹

Co se týká zahraničních studií, upozorňují také na problematiku toho, zda, kdy a jak zveřejnit sexuální orientaci rodiny. „*Coming out není jen individuálním aktem, ale týká se rodinných vztahů, komplexitu multiplikuje.*“¹⁴² Autorka Fiona Tasker a kol. provedly analýzu stávajících výzkumů, které se zabývaly právě situací gay/lesbických rodin a tvrdí, že největší vliv na rozhodování rodičů je závazek vůči dítěti a to, aby bylo vše ku prospěchu jeho zájmům.

Z výzkumů také vyplývá, že rodiče obvykle přemýšlejí o procesu coming outu již před samotným početím dítěte. Vezmeme-li v potaz i děti takovýchto rodin, je jasné, že i ony musí řešit strategie sdělování informací o svojí rodině ve vztahu se svým sociálním okolím. „*Děti lesbických a gay rodičů musí balancovat mezi autenticitou a bezpečím v situacích, kdy hovoří o své rodině s okolním světem*“¹⁴³ Ne jen rodiče, ale i děti musí předvídat a plánovat, kdy je vhodné hovořit o svém rodinném uspořádání, neboť právě toto by mohlo být předmětem viktimizace, šikany, posměchu či obtěžování a to např. ve školním kolektivu. Výzkum, který byl autory realizován na vzorku populace ze Spojených států amerických, Velké Británie a Belgie, vyšlo najevo, že děti homoparentálních rodin nejsou šikanováni častěji a mají stejně kvalitní vztahy s ostatními dětmi, jako jejich vrstevníci. Hloubkové studie však poukazují na to, že děti gay/lesbických rodičů jsou v tomto ohledu více zranitelné, právě díky sexuální orientaci rodičů.¹⁴⁴

---

¹³⁹ Dle slov Mgr. Magdaleny Skřivánkové, která vede skupiny pro rodiče.

¹⁴⁰ GOLOMBOK, Susan. *Modern Families: Parents and children in New Family Forms*. Cambridge: Cambridge University Press, 2015. In KUTÁLKOVÁ, Petra. *Duhové rodiny ve stínu státu: situace homoparentálních rodin s malými dětmi*. Praha: Prague Pride, 2015. ISBN 978-80-260-9143-1. S. 25

¹⁴¹ KUTÁLKOVÁ, Petra. *Duhové rodiny ve stínu státu: situace homoparentálních rodin s malými dětmi*. Praha: Prague Pride, 2015. ISBN 978-80-260-9143-1. S. 24-25

¹⁴² TASKER, Fiona L. a Jerry J. BIGNER (eds.). *Gay and lesbian parenting: new directions*. New York: Haworth Press, 2007. In KUTÁLKOVÁ, Petra. *Duhové rodiny ve stínu státu: situace homoparentálních rodin s malými dětmi*. Praha: Prague Pride, 2015. ISBN 978-80-260-9143-1. S. 25

¹⁴³ Tamtéž, S. 26

¹⁴⁴ Tamtéž, S. 25-26

Jedním z dalších případů, kdy dochází ke coming outu rodiny, bývá v situaci, kdy neheterosexualita nepředpokládá rodičovství. „*Typicky se tak stává v tzv. gay a lesbické komunitě, kde mít dítě vzbuzuje údiv, nebo nevěru.*“¹⁴⁵ Takovéto vnímání může být především u gayů, kteří nemají děti z heterosexuálních manželství či z doby před rokem 1989. Právě Kateřina Nedbálková si tohoto začala všimnout a tvrdí, že: „*rodičovství bývá argumentem, proč se jedinec/pár může či chce distancovat od gay a lesbické komunity, kterou vnímá jako stigmatizovanou, nebo proto, že se životní styl, témata a další věci začínají lišit od jinak bezdětné komunity.*“¹⁴⁶

7.2 Sebestigmatizace

Jedním z aspektů, který výrazně ovlivňuje chod a zkušenosti homoparentální rodiny je sebestigmatizace. Pojem stigma je označení, díky němuž se osoba ve skupině negativně odlišuje od platných standardů a to především od psychické, fyzické či sociální normality. Tato odlišnost ohrožuje sociální identitu a taktéž plné přijetí ze strany druhých osob. Připisování stigmatu se děje pomocí stigmatizace, jinými slovy přiřčení negativních skupinových nebo společenských atributů.¹⁴⁷

Stigmatizace se u homoparentálních rodičů může projevat na **systemové úrovni**, kterou můžeme chápat jako například strach z odboru sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD). Tento státní úřad dohlíží na život dětí v rodinách, má povinnost je chránit a zároveň má pravomoc k odebrání dítěte z rodiny, nebo má možnost dítě do rodiny umístit a to například z ústavní péče. Soustavně je však svazem sociálních pracovníků a pracovník a představitel(kam)i OSPODů tento strach vyvrácen. Další aspektem může být **úroveň individuální či párová**, kdy se homosexuální osoby lépe či hůře vyrovnávají se stereotypy, které jsou s jejich identitou spojeny.¹⁴⁸ „*Toto může být obzvláště těžké, jelikož si samy LGBT osoby tyto stereotypy zvnitřňují a často je samy reprodukují.*“¹⁴⁹

---

¹⁴⁵ SLOBODA, Zdeněk. *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*. Praha: Pasparta, 2016. ISBN 978-80-88163-09-1. S. 128

¹⁴⁶ NEDBÁLKOVÁ, Kateřina. *Matky kuráže: lesbické rodiny v pozdně moderní společnosti*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON) ve spolupráci s Masarykovou univerzitou, 2011. Studie (Sociologické nakladatelství) In SLOBODA, Zdeněk. *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*. Praha: Pasparta, 2016. ISBN 978-80-88163-09-1. S. 128

¹⁴⁷ JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-269-0. S. 240

¹⁴⁸ SLOBODA, Zdeněk. *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*. Praha: Pasparta, 2016. ISBN 978-80-88163-09-1. S. 132

¹⁴⁹ Tamtéž, S. 132

Samo početí také bývá často v oblasti jakési šedé zóny a může být zahaleno tajemstvím, na které může být negativně pohlíženo společností.

V této rovině je také vhodné poukázat na to, že chybí vhodný jazyk k popisu vlastní situace pro homoparentální rodiny. Boj proti sebestigmatizaci mohou neheterosexuální rodiče nacházet v **perfekcionalismu**, tedy snaze být i přes veškeré překážky perfektním rodičem. Tato snaha se projevuje již v prvotním plánování a promýšlení budoucnosti homoparentální rodiny a díky tomuto na individuální úrovni poté funguje jako „nástroj neutralizující stigmatizované aspekty identity“. Tomuto principu se také říká „**good gays – bad gays**“, tedy v překladu dobří homosexuálové a špatní homosexuálové a může být spatřován a popsán pro různé oblasti například v politické sféře, ve filmech či seriálech ukázáno na fikčních postavách nebo v osobnostech kultury.¹⁵⁰ „*Pokud LGBT osoby vstupují do silně heteronormativní domény, jsou buď za ty zlé (zákeřné, neschopné, tragické a sexuální), nebo naopak musí být perfektní, morální, přátelské a obětavé (a asexuální).*“¹⁵¹

7.3 Rozpad homoparentální rodiny

Bohužel i u stejnopohlavních rodin může nastat situace, že se z různých důvodů může rozpadnout. To s sebou nese velká úskalí a jedná se o psychicky, sociálně a ekonomicky těžkou situaci. Kromě „běžné“ zátěže, která provází rozpad rodiny, jsou rodiče ze stejnopohlavních párů dále vystaveni těžké situaci a to v podobě „selhání“, které může taková událost provázet. Obavy z toho, že samotný rozpad rodiny vrhne špatné světlo na homoparentální rodičovství a stejnopohlavní páry. „*U stejnopohlavních párů je rozpad vztahu hodnocen jako důkaz toho, že lesby a gayové nemají mít nárok na formalizované partnerství.*“¹⁵² Běžným tématem akademických výzkumů nebo mediálního světa však doposud není rozvod leseb a gayů ani ve státech. „*Pokud se v médiích rozpad homoparentální rodiny objeví, bude to pravděpodobně kauza, kdy se situace a péče o děti řeší skrze soudy, nikoli příklady „úspěšných“ rozvodů, kdy se rodiče na budoucím uspořádání dohodli.*“¹⁵³

---

¹⁵⁰ SLOBODA, Zdeněk. *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*. Praha: Pasparta, 2016. ISBN 978-80-88163-09-1. S. 133

¹⁵¹ Tamtéž, S. 133

¹⁵² GARNER, Abigail. *Families Like Mine: Children of Gay Parents Tell It Like It Is*. New York: Harper Collins. In KUTÁLKOVÁ, Petra. *Duhové rodiny ve stínu státu: situace homoparentálních rodin s malými dětmi*. Praha: Prague Pride, 2015. ISBN 978-80-260-9143-1. S. 39

¹⁵³ Tamtéž, S. 39

Při rozpadu heterosexuální rodiny dochází k právnímu rozvodu vztahů a jedinci většinou vědí, co bude následovat, mají dostatek informací a zkušeností i ze strany institucí a okolí. Rozpadne-li se homoparentální rodina, naráží na problém, který spočívá v neukotvenosti v systému společenských institucí. Dochází k situaci, kdy není nijak právně ošetřeno, ani institucionalizováno, ani uznáváno nebiologické/sociální rodičovství, které prohlubuje faktor nejistoty a tlak na nebiologického rodiče a tím je také oslaben mechanismus, který umožňuje se s takovou situací vyrovnat. „*Sociální rodiče jsou v nezáviděníhodné situaci prohlubující stres z rozchodu. Kvůli absenci legální a později také faktické vazby k dítěti čelí v průběhu rozpadu vztahu široké oblasti nejistot.*“¹⁵⁴

V případě, že se po rozpadu homoparentální rodiny nepodaří rodičům dohodnout na tom, jak se budou oba podílet na výchově, je možné se obrátit v takové situaci na soud. Díky novému občanskému zákoníku se v současnosti posílilo postavení sociálních rodičů a jejich dětí. Sociální rodiče se mohou na základě institutu „osoby společensky blízké“ domáhat styku s dítětem v případě, bylo by biologickým rodičem zamezeno kontaktu s dítětem. (Muselo by se však prokázat, že citový vztah dítěte k rodiči není přechodný a nedostatek styku s touto osobou by znamenal újmu pro dítě.)¹⁵⁵

Z čistě ekonomické stránky rozvod či rozpad¹⁵⁶ rodiny s sebou nese další úskalí. Rodiče malých dětí mají jen omezené možnosti výdělečné činnosti, a pokud se rozpadne homoparentální rodina, nemají biologičtí rodiče nárok na výživné na dítě, popřípadě děti. Biologický rodič je tedy oproti sociálnímu rodiči ve znevýhodněném postavení a zároveň se i dítě může ocitnout v sociálně zranitelné situaci a může být ohroženo chudobou.¹⁵⁷

---

¹⁵⁴ ALLEN, Katherine. *Ambiguous Loss After Lesbian Couples With Children Break Up: A Case for Same-Gender Divorce. Family Relations*. In KUTÁLKOVÁ, Petra. *Duhové rodiny ve stínu státu: situace homoparentálních rodin s malými dětmi*. Praha: Prague Pride, 2015. ISBN 978-80-260-9143-1. S.40

¹⁵⁵ KUTÁLKOVÁ, Petra. *Duhové rodiny ve stínu státu: situace homoparentálních rodin s malými dětmi*. Praha: Prague Pride, 2015. ISBN 978-80-260-9143-1. S. 41

¹⁵⁶ *Pokud se rozpadne homoparentální rodina, v níž jsou rodiče, kteří byli v registrovaném partnerství, může ten z nich, který není schopen se uživit sám, požádat o stanovení výživného. Pokud se partneři či partnerky ohledně výživného nedohodnou, rozhoduje soud. Bývalému partnerovi či partnerce, který se na rozvratu vztahu nepodílel a kterému byla zrušením partnerského vztahu způsobena vážná újma, může soud přiznat výživné od druhého z páru ve stejném rozsahu, v jakém by vznikla vyživovací povinnost v případě, že by partnerské soužití nebylo zrušeno, a to dle § 11 zákona o registrovaném partnerství až na dobu tří let od zrušení partnerského soužití. (Kutálková 2015)*

¹⁵⁷ KUTÁLKOVÁ, Petra. *Duhové rodiny ve stínu státu: situace homoparentálních rodin s malými dětmi*. Praha: Prague Pride, 2015. ISBN 978-80-260-9143-1. S. 41

8 STEREOTYPY O GAY/LESBICKÝCH RODINÁCH

Dobrá rodič se snaží porozumět dítěti, podpořit ho a zajistit mu prostředky, aby se mohlo bezstarostně vyvíjet, vyrůst a být jednoho dne nezávislé na rodičích. V souvislosti s gay/lesbickými rodinami bohužel jdou ruku v ruce stereotypy a předsudky, které se snaží dokázat, že tyto rodiny nejsou vybavené k tomu, aby mohly naplnit roli a funkci rodiny jako ucelené jednotky. Jaká je však realita na pozadí těchto stereotypů a předsudků? Jaké překážky musí stejnopohlavní rodiče překonávat?¹⁵⁸

Stereotyp je velmi stabilní prvek ve vědomí, který reguluje vnímání a hodnocení určitých skupin jevů a ovlivňuje: názory, mínění, postoje i chování. „*Stereotypy jsou vytvářeny především rodinnou výchovou, vzorem rodičů, jsou přejímány od nejbližšího sociálního okolí, od uznávaných autorit.*“¹⁵⁹ Jsou utvrzovány na základě vlastních zkušeností (často souvisí s přeceněním jednotlivých událostí), výrazně zjednodušují realitu, potlačují komplexnost a složitost objektivní skutečnosti.¹⁶⁰

Předsudek by se dal charakterizovat jako emocionálně silně zabarvený úsudek o druhých osobách, skupinách nebo záležitostech, které je obtížné změnit na základě nových informací či zkušeností. Předsudek se také často zakládá na nepravdivých nebo ne zcela úplných informacích a jde o druh stereotypu.¹⁶¹

Některé publikace se ohledně tohoto tématu vyjadřují o stereotypech a předsudcích jako o „mýtech“, které provázejí homoparentální rodiče. Pro potřeby této práce však budeme raději používat pojem „argument“ nežli mýtus. Ukážeme si základní témata, která se objevují jako nejčastější předsudky v souvislosti s gay/lesbickými rodinami.

Dítě se může homosexualitě naučit

Některé argumenty hovoří až o tom, že děti stejnopohlavních párů budou nuceni k tomu, aby se staly homosexuály. 98 % gayů a leseb bylo vychováno heterosexuálními rodiči a velké počty studií započatých od sedmdesátých let neprokazují zvyšující se tendenci toho, že by děti vychovávané v homoparentálních rodinách prokazovaly více

---

¹⁵⁸ DRUCKER, Jane. *Lesbian and gay families speak out: understanding the joys and challenges of diverse family life*. New York: Insight Books, 1998. ISBN 07-382-0466-8. S. 109

¹⁵⁹ *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-718-4164-1. S. 1230

¹⁶⁰ Tamtéž, S. 1230

¹⁶¹ JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-269-0. S. 198

homosexuálního jednání než děti vychovávané v heterosexuálních rodinách.¹⁶² Tento argument přetrvává i přesto, že předpoklad, ze kterého vychází, tj. že sexuální orientace je něco, čemu se dá naučit, byl dávno vyvrácený výzkumy už dříve předtím.¹⁶³ „*Ano, dá se zvolit, jestli budu mít sexuální kontakt nebo vstoupím do vztahu s osobou určitého pohlaví/genderu, ale tomu se děje spíše v extrémních situacích (např. ve vězení) nebo ve společnostech, které odlišnost v tomto ohledu nepřipouštějí.*“¹⁶⁴

Děti ve stejnopohlavních rodinách budou zneužívané rodiči

Jedním z dalších argumentů, který se staví proti stejnopohlavním rodinám, je obava sexuálního zneužití dětí právě těmito rodiči. Dokonce je údajně větší riziko zneužívání dětí právě gayi a lesbami.

Tento argument je však v protikladu se skutečnými čísly, které ukazují, že jde většinou o zneužívání děvčat muži a má tudíž heterosexuální charakter a to až v 95 % všech zneužití.¹⁶⁵ Zneužívání a zanedbávání dětí se objevuje ve všech vrstvách společnosti. Jako součást prevence zneužívání dětí by bylo vhodné rozpoznat, kde k němu dochází nejčastěji, a také, kdo takovéto činy nejčastěji páchá. S pomocí spolehlivých ukazatelů se však dá předejít zneužívání a to při rozpoznávání určitého chování pachatelů. Předpoklady ke zneužívání dětí dospělými mohou zahrnovat následující faktory: chudobu, omezené vzdělání, vysokou míru stresu, také zneužití, kterým si pachatel projde v mládí a sociální izolaci.¹⁶⁶

Gayové a lesby nejsou vhodní k tomu, aby vychovávali děti

Kromě sporu ohledně zneužívání je zde také tento argument. Podle studií, které prověřovaly emocionální a fyzické pohodlí dětí gay/lesbických rodičů, je zde

---

¹⁶² DRUCKER, Jane. *Lesbian and gay families speak out: understanding the joys and challenges of diverse family life*. New York: Insight Books, 1998. ISBN 07-382-0466-8. S. 111

¹⁶³ ONDRISOVÁ, Sylvia, Marianna ŠÍPOŠOVÁ, Ivana ČERVENKOVÁ, Paula JÓJÁRT a Gabriel BIANCHI. *Neviditeľ'ná menšina: Čo (ne)vieme o sexuálnej orientácii*. 1. Slovakia: Minority Rights Group, 2002. ISBN 80-968528-5-X. S. 95

¹⁶⁴ SLOBODA, Zdeněk. *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*. Praha: Pasparta, 2016. ISBN 978-80-88163-09-1. S. 117

¹⁶⁵ ONDRISOVÁ, Sylvia, Marianna ŠÍPOŠOVÁ, Ivana ČERVENKOVÁ, Paula JÓJÁRT a Gabriel BIANCHI. *Neviditeľ'ná menšina: Čo (ne)vieme o sexuálnej orientácii*. 1. Slovakia: Minority Rights Group, 2002. ISBN 80-968528-5-X. S. 96

¹⁶⁶ DRUCKER, Jane. *Lesbian and gay families speak out: understanding the joys and challenges of diverse family life*. New York: Insight Books, 1998. ISBN 07-382-0466-8. S. 110

jednoznačný souhlas v tom, že tyto děti jsou přinejmenším tak stabilní a dobře nastavené jako děti heterosexuálních rodičů.¹⁶⁷

Na tento argument naráží i Zdeněk Sloboda ve své knize: *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*. Píše o tom, že: „*psychologická, psychiatrická i pediatrická asociace v USA, ale také psychologické asociace ve Velké Británii, Kanadě nebo Austrálii vydaly již před lety stanoviska, že na základě dosavadních výzkumů není prokázán žádný negativní vliv neheterosexuálního páru na děti, které vychovávají.*“¹⁶⁸

Gayové nebo lesby neposkytnou pro dítě správný vzor

„*Tento argument vychází právě z předpokladu, že děti jsou jakési prázdné nádoby, do kterých něco nalije tatínek a něco maminka. Tento argument také vychází z předpokladu, že ženy mají a hrají jen ženské role a muži mužské.*“¹⁶⁹ Je zde také předpoklad toho, že děti budou mít problémy v psychosexuálním vývinu (vzniknou problémy s rodovou rolí), případně budou mít problém se „správně“ ztotožnit s vlastním biologickým pohlavím (problémy s pohlavní identitou).¹⁷⁰ Děti se však učí ze svého okolí a jsou schopné si vzory utvářet i ze širšího okolí a tak jsou vlastně ovlivňovány právě učiteli, staršími sourozenci, kamarády nebo i od vedoucích zájmových kroužků.

Dítě z homoparentální rodiny bude více šikanováno ve škole

Žijeme v heteronormativním prostředí, respektive v homofobním prostředí což je problém. Měli bychom hledat řešení situace při střetu s homofobií a zaměřit se na to, kdo nese vinu. Je to opravdu problém dítěte, (které má dvě matky nebo dva otce), nebo problém rodičů? Není to také problém okolí, že neumí na takovou situaci reagovat?¹⁷¹

V knize *Neviditelná menšina* je zdůrazněno, že ve výzkumech, které byly prováděny na vzorku lesbických a heterosexuálních rodin, se neukázaly žádné rozdíly v akceptaci těchto dětí. Děti lesbických matek nezažívaly během dětství a dospívání více

---

¹⁶⁷ DRUCKER, Jane. *Lesbian and gay families speak out: understanding the joys and challenges of diverse family life*. New York: Insight Books, 1998. ISBN 07-382-0466-8. S. 110

¹⁶⁸ SLOBODA, Zdeněk. *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*. Praha: Pasparta, 2016. ISBN 978-80-88163-09-1. S. 117

¹⁶⁹ Tamtéž, S. 118

¹⁷⁰ ONDRISOVÁ, Sylvia, Marianna ŠÍPOŠOVÁ, Ivana ČERVENKOVÁ, Paula JÓJÁRT a Gabriel BIANCHI. *Neviditeľná menšina: Čo (ne)vieme o sexuálnej orientácii*. 1. Slovakia: Minority Rights Group, 2002. ISBN 80-968528-5-X. S. 96

¹⁷¹ SLOBODA, Zdeněk. *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*. Praha: Pasparta, 2016. ISBN 978-80-88163-09-1. S. 119

posmívání nebo šikanování než děti z heterosexuálních rodin.¹⁷² „*Neheterosexualita rodičů nebývá jedním či hlavním důvodem diskriminace mezi dětmi, často je jakýsi přívažek. Osočování rodičů nějakého dítěte, že jsou gayové nebo lesby, je nezřídka namířeno i vůči dětem žijícím s heterosexuálními rodiči.*“¹⁷³ Toto tedy není problém rodiny a dětí samotných, ale problém společnosti.

---

¹⁷² ONDRISOVÁ, Sylvia, Marianna ŠÍPOŠOVÁ, Ivana ČERVENKOVÁ, Paula JÓJÁRT a Gabriel BIANCHI. *Neviditeľ'ná menšina: Čo (ne)vieme o sexuálnej orientácii*. 1. Slovakia: Minority Rights Group, 2002. ISBN 80-968528-5-X. S. 96

¹⁷³ SLOBODA, Zdeněk. *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*. Praha: Pasparta, 2016. ISBN 978-80-88163-09-1. S. 119

ZÁVĚR

V této práci jsem se snažil poukázat na problematiku osvojování dětí stejnopohlavními páry v dnešní společnosti a na jednotlivá témata, která jsou k tomuto fenoménu přidružena. Je potřeba zdůraznit, že v České republice neproběhly výzkumy na toto téma v takové míře, jako je tomu v zahraničí a to především v Americe. Prozkoumaná literatura tudíž zahrnuje z velké části anglické publikace, ve snaze přiblížit se podmínkám a terminologii českého diskurzu. V tomto ohledu mi byla velice nápomocná knihovna a informační centrum Gender Studies, o.p.s., což je nevládní nezisková organizace, která slouží především jako informační, konzultační a vzdělávací centrum v otázkách vztahů mužů a žen a jejich postavení ve společnosti.

Jednotlivá témata popsaná v této práci přibližují problematiku homoparentality, která má v zahraničí různé společenské postavení a nastavení. Neukotvenost právních aspektů řadí v tomto ohledu Českou republiku mezi země, které by si měly vzít příklad ze zemí, ve kterých dochází v tomto ohledu k příkladům dobré praxe. V souvislosti s právním řádem je v dobrém zájmu dětí poukázat na fakt, že například v Americe dochází běžně ke svěřování dětí do domácností stejnopohlavních rodičů a jsou zde i orgány a organizace, které se přímo o toto zasluhují.

Při vyvozování závěrů dojdeme ke skutečnosti, že nastavená heteronormativita společnosti je jedním z hlavních problémů, které brání vzniku gay/lesbických rodin, stejně jako osvojování dětí homoparentálními rodiči. Nesmíme taktéž opomenout nastavené stereotypy, které celému procesu spíše brání a které jsou již několik desetiletí užívány jako argumenty proti svěřování dětí do péče stejnopohlavním rodičům. V tomto ohledu je taktéž stále častěji prodiskutován model tradiční rodiny, jako symbol něčeho, čeho by se měla společnost držet a pro co byla předurčena již od nepaměti. Podíváme-li se však na statistiky a jednotlivé výzkumy, zjišťujeme, že model tradiční rodiny je několik desetiletí na ústupu a že se objevují stále častěji různé/jiné/alternativní modely rodinného uspořádání.

V přílohách se také můžeme podívat na mapu Evropy, Severní či Jižní Ameriky a Austrálie a porovnat právní status adopce dětí stejnopohlavními páry na jednotlivých kontinentech. Při detailnějším prozkoumání poté zjistíme, že v různých zemích jsou odlišná práva pro stejnopohlavní rodiče a že osvojit si dítě není lehkým úkolem v některých částech světa.

V České republice to v současnosti vypadá tak, že ač přes snahy některých organizací, skupin či jednotlivců se ani zdaleka nepřibližujeme ke standardům, které jsou nastaveny v odlišných částech světa. Mezi jedny z průkopníků, (co se České republiky týče), určitě patří sdružení PROUD, platforma pro rovnoprávnost, uznání a diverzitu. Ta se snaží již několik let o zrovnoprávnění neheterosexuálních osob a to skrze různé projekty či kampaně. Nejznámější kampaní, která se často objevuje i v médiích, je kampaň: *Různé rodiny, stejná práva*. Ta se snaží zviditelnit fakt, že stejnopohlavní rodiny tu byly, jsou a budou a že je potřeba změnit právní a společenské postavení takovýchto rodin.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

21 CHILDREN'S BOOKS THAT CELEBRATE LGBT FAMILIES. *No time for flash cards* [online]. 2015 [cit. 2016-11-12]. Dostupné z:

<http://www.notimeforflashcards.com/2015/06/21-childrens-books-that-celebrate-lgbt-families.html>

ČADOVÁ, Naděžda. 2014. *Postoje veřejnosti k právům homosexuálů –červen 2014*. Centrum pro výzkum veřejného mínění Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.: TISKOVÁ ZPRÁVA [online]. [cit. 2016-07-2]. Dostupné z:

http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a7261/f3/ov140711b.pdf

DRUCKER, Jane. *Lesbian and gay families speak out: understanding the joys and challenges of diverse family life*. New York: Insight Books, 1998. ISBN 07-382-0466-8.

GARNER, Abigail. *Families like mine: children of gay parents tell it like it is*. New York: HarperCollins, 2004. ISBN 00-605-2757-9.

GILLERNOVÁ, Ilona a Jiří BURIÁNEK. *Základy psychologie, sociologie: základy společenských věd: pro střední školy*. 2. vyd. Praha: Fortuna, 1997. ISBN 80-716-8458-9.

GOLOMBOK, Susan. *Modern families: parents and children in new family forms*. New York: Cambridge University Press, 2015. ISBN 978-110-7650-251.

HIML, Pavel, Jan SEIDL a Franz SCHINDLER (eds.). *"Miluji tvory svého pohlaví": homosexualita v dějinách a společnosti českých zemí*. Praha: Argo, 2013. Každodenní život. ISBN 978-80-257-0876-7.

JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-269-0.

JANOŠOVÁ, Pavlína. *Homosexualita v názorech současné společnosti*. V Praze: Karolinum, 2000. ISBN 80-718-4954-5.

JOHNSON, Suzanne M. a Elizabeth O'CONNOR. *The gay baby boom: the psychology of gay parenthood*. New York: New York University Press, 2002. ISBN 08-147-4261-0.

King & King. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2016-11-12]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/King_%26_King

KUTÁLKOVÁ, Petra. *Duhové rodiny ve stínu státu: situace homoparentálních rodin s malými dětmi*. Praha: Prague Pride, 2015. ISBN 978-80-260-9143-1.

Lesbian psychologies: explorations and challenges. Urbana: University of Illinois Press, c1987. ISBN 02-520-1404-9.

LGBT parenting. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2016-11-23]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/LGBT_parenting

LGBT adoption. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2016-11-10]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/LGBT_adoption

Milé děti, žili byli dva princové. Milovali se, a tak se vzali [online]. 2013 [cit. 2016-12-11]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/kultura/1096662-mile-deti-zili-byli-dva-princove-milovali-se-a-tak-se-vzali>

MOŽNÝ, Ivo. *Moderní rodina: (mýty a skutečnosti)*. Brno: Blok, 1990. ISBN 80-702-9018-8. S. 17

MOŽNÝ, Ivo. *Sociologie rodiny*. Vyd. 2., upr. Praha: Sociologické nakladatelství, 2002. *Základy sociologie*. ISBN 80-864-2905-9.

NEDBÁLKOVÁ, Kateřina. *Matky kuráže: lesbické rodiny v pozdně moderní společnosti*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON) ve spolupráci s Masarykovou univerzitou, 2011. *Studie (Sociologické nakladatelství)*. ISBN 978-80-7419-041-4.

NEDBÁLKOVÁ, Kateřina a Eva POLÁŠKOVÁ. *Gay a lesbické rodiny* [online]. 2004, 8 [cit. 2016-10-13]. Dostupné z: <http://cmps.ecn.cz/pd/2004/texty/pdf/nedbalkova.pdf>

ONDRISOVÁ, Sylvia, Marianna ŠÍPOŠOVÁ, Ivana ČERVENKOVÁ, Paula JÓJÁRT a Gabriel BIANCHI. *Neviditeľ'ná menšina: Čo (ne)vieme o sexuálnej orientácii*. 1. Slovakia: Minority Rights Group, 2002. ISBN 80-968528-5-X.

PINTEA, L.A. *Seven Great Children's Books With Same-Sex Parents* [online]. 2013 [cit. 2016-11-12]. Dostupné z: <http://www.parents.com/parenting/dynamics/gay-parents/childrens-books-with-same-ex-parents/>

POLÁŠKOVÁ, Eva. *Plánovaná lesbická rodina: rozhodovací proces jako klíčový aspekt přechodu k rodičovství*. Brno, 2009. Disertační práce. Masarykova Univerzita. [online]. S. 29-30. [cit. 2016-11-10]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/10743/fss_d/Polaskova_disertace.pdf

Pouhá skutečnost, že osoba žije v registrovaném partnerství, nemůže být překážkou osvojení dítěte. ÚSTAVNÍ SOUD [online]. Brno, 2016 [cit. 2016-07-13]. Dostupné z: <http://www.usoud.cz/aktualne/pouha-skutecnost-ze-osoba-zije-v-registrovanem-partnerstvi-nemuze-byt-prekazkou-osvoje/>

PROCHÁZKA, Ivo. *Lesbické ženy a mateřství. Moderní babičství* [online]. 2005, (6), 5 [cit. 2016-10-13]. Dostupné z: <http://www.levret.cz/publikace/casopisy/mb/2005-6/?pdf=114>

RENZETTI, Claire M. a Daniel J. CURRAN. *Ženy, muži a společnost*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2003. ISBN 80-246-0525-2.

SEDLÁČKOVÁ, Anna. *Specifika dětí z homoparentálních rodin. Společnost pro plánování rodiny a sexuální výchovu* [online]. 2009 [cit. 2016-11-23]. Dostupné z: <http://www.planovanirodiny.cz/view.php?cislocclanku=2009110501>

SEIDL, Jan. *Od žaláře k oltáři: emancipace homosexuality v českých zemích od roku 1867 do současnosti*. Brno: Host, 2012. ISBN 978-80-7294-585-6.

SLOBODA, Zdeněk. *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*. Praha: Pasparta, 2016. ISBN 978-80-88163-09-1.

SMETÁČKOVÁ, Irena a Richard BRAUN. *Homofobie v žákovských kolektivech: homofobní obtěžování a šikana na základních a středních školách - jak se projevuje a jak se proti ní bránit: doplňkový výukový materiál pro ZŠ a SŠ včetně didaktické aplikace tématu*. Praha: Úřad vlády České republiky, 2009. ISBN 978-80-7440-016-2.

SULLIVAN, T. Richard. *Queer families, common agendas: gay people, lesbians, and family values*. New York: Harrington Park Press, c1999. ISBN 15-602-3129-7.

TALANDOVÁ, Jaroslava. *Sociální postavení lesbických žen a alternativní modely v kontextu heterosexuální společnosti* [online]. Praha: L-klub Lambda, 1997 [cit. 13. října 2016]. Dostupné z: <http://web.archive.org/web/20071217011126/http://www.scalex.cz/sophia/taland/obsah.htm>

TASKER, Fiona L. a Jerry J. BIGNER (eds.). *Gay and lesbian parenting: new directions*. New York: Haworth Press, 2007. ISBN 978-0-7890-3107-5.

VESPA, Jonathan, LEWIS, Jamie, KREIDER, Rose. *America's Families and Living Arrangements: 2012: Population Characteristics* [online]. 2013, , 34 [cit. 2016-11-23]. Dostupné z: <http://www.census.gov/prod/2013pubs/p20-570.pdf>

Velký sociologický slovník. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-718-4164-1.

VESPA, Jonathan, LEWIS, Jamie, KREIDER, Rose. *America's Families and Living Arrangements: 2012: Population Characteristics* [online]. 2013, , 34 [cit. 2016-11-23]. Dostupné z:
<http://www.census.gov/prod/2013pubs/p20-570.pdf>

Vláda schválila možnost osvojení dítěte homosexuálním pářům. *Echo24* [online]. 2016, 2 [cit. 2016-11-10]. Dostupné z:
<http://echo24.cz/a/iFYtf/vlada-schvalila-moznost-osvojeni-ditete-homosexualnim-parum>

VYSKOČIL, Filip (2014): *Právní úprava náhradní rodinné péče v České republice*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče. Dostupné z
www.nahradnirodina.cz/files/File/Projekty/Pravni_uprava_nahr_pee_v_R_2014_web.pdf

WEISS, Petr. *Sexuální chování v ČR - situace a trendy*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-717-8558-X.

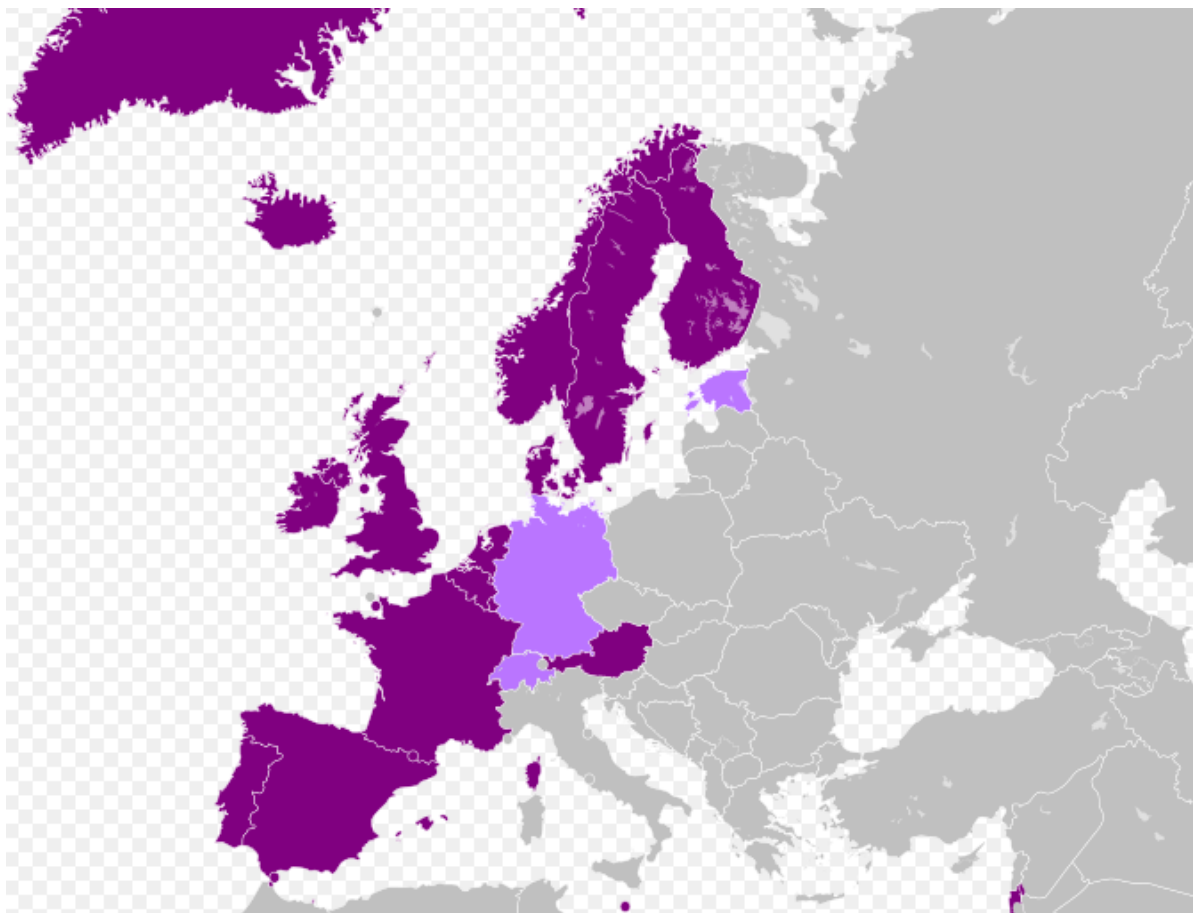
WEITZMAN, Lenore J. *Sex role socialization: a focus on women*. 1st ed. Palo Alto, Calif.: Mayfield Pub. Co., 1979. ISBN 08-748-4492-4.

SEZNAM PŘÍLOH

Obrázek 1 Typy amerických domácností v roce 1996.....	13
Obrázek 2 Vývoj amerických domácností 1970-2012.....	14
Obrázek 3 Jednodimenzionální model sexuální orientace.....	19
Obrázek 4 Dvojdimenzionální model sexuální orientace	19
Obrázek 5 Právní status v Evropě.....	62
Obrázek 6 Právní status v Severní Americe	63
Obrázek 7 Právní status v Jižní Americe	64
Obrázek 8 Právní status v Austrálii	65

PŘÍLOHY

1. Právní status adopce dětí stejnopohlavními páry v Evropě¹⁷⁴

Obrázek 5 Právní status v Evropě

- Společná adopce je legální
- Pouze adopce nevlastním rodičem / přiosvojení
- Žádná práva pro adoptování dětí stejnopohlavními páry

---

¹⁷⁴ LGBT adoption. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2016-11-10]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/LGBT_adoption

2. Právní status adopce dětí stejnopohlavními páry v Severní Americe¹⁷⁵

Obrázek 6 Právní status v Severní Americe

- Společná adopce je legální
- Žádná práva pro adoptování dětí stejnopohlavními páry

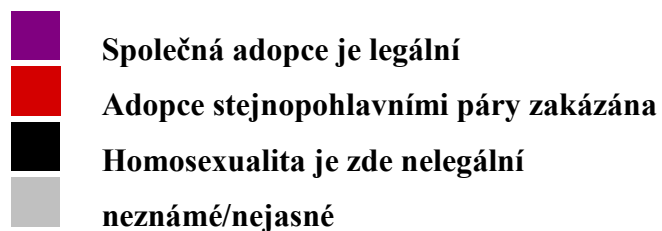
¹⁷⁵ LGBT adoption. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2016-11-10]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/LGBT_adoption

3 Právní status adopce dětí stejnopohlavními páry v Severní Americe ¹⁷⁶

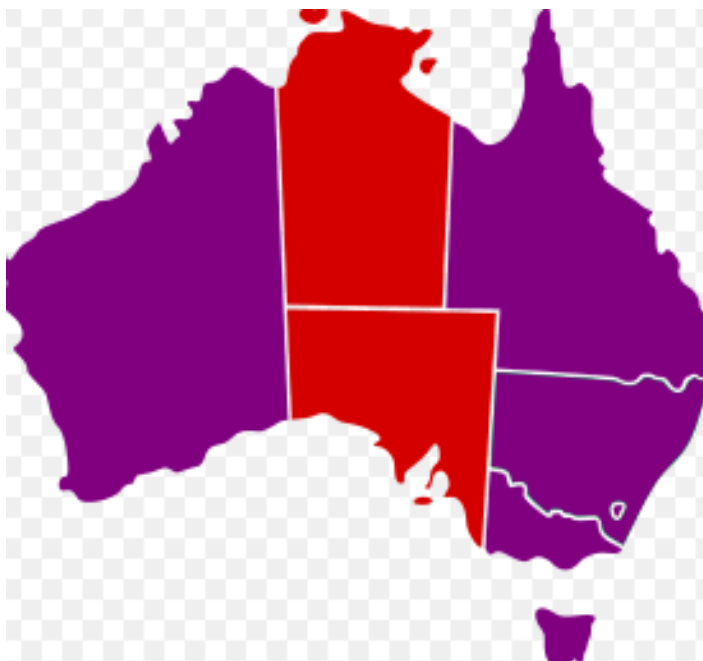

Obrázek 7 Právní status v Jižní Americe

¹⁷⁶ LGBT adoption. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2016-11-10]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/LGBT_adoption

4 Právní status adopce dětí stejnopohlavními páry v Austrálii¹⁷⁷

Obrázek 8 Právní status v Austrálii

- Společná adopce a adopce nevlastním rodičem / přiosvojení je legální
- Společná adopce a adopce nevlastním rodičem / přiosvojení je nelegální

---

¹⁷⁷ LGBT adoption. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2016-11-10]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/LGBT_adoption